

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

האשה נקנית פרק ראשון קידושיין

שנה א מיי פ"ו טוש
ח"ה הל"ו טוש
י"ד סיון רמד טשיף
שנו ב מיי פ"ב מ
מלכ"ה הל' א
שנו ג מיי פ"ו מ
ח"ה הלכ"ה א ש
עשן י"ד טוש"ע יו"ד
רמד טשי"א א
שנה ד מיי שס הל'
טוש"ע שס טשי
שנו ה מיי שס טוש
שס טשי"א ג
שס ו מיי שס הל'
טוש"ע שס טשי
שנה ז מיי שס טוש
טוש"ע שס טשי

שנה א מיי פו מהלג
 ק"ח הלוי טוש"ע
 יו"ד סימן רמז סעף ד:
 שנו ב מיי פו מהלג
 מלכס ה' א:
 שנו ג מיי פו מהלג
 ח"ת הלכה א סמך
 יג טוש"ע יו"ד ק"י
 רמז סעף א:
 שנה ד מיי שס הל' ג
 טוש"ע סס סעף ד:
 שנה ה מיי שס טוש"ע
 סס סעף א:
 שס ו מיי שס הל' ג
 טוש"ע סס סעף ו:
 שנה ז מיי שס הל' ג
 טוש"ע סס סעף ז:

[illegible][illegible]

(ה) ויאמר יי אל משה
אספה לי שבועים איש
מוקני ישראל אשר
ידעת כי הם זקני העם
ושמרו ולקחת אתם
אל אהל מועד
והתרכזו שם עמך:

(י) קנני ראשית דרכו
קדם מפעליו מאז:
[משלי ה, כב]

וְקָאָרְמֵר אַשְׁמַאי. פֿי בָקוּטֶרס אַשְׁמַאי קאַמֶר אַינס פֿון יִהוּדֵי דַשְׁמֵה אַ קאַמֶר אַשְׁמַאי אַפֿילוּ הֵכִיחוּ לַצּוּרָה לִזְלוּזָה לִבְנֵי כְּלוּמָה וְכִמּוּ פִּתְחֵי שְׂמֵרָה דִּמְנוּחוֹת (דף ג:.) כְּלוּמָה וְכִמּוּ אַדְרָמֶה לֵב תֵּשֵׁס וְאוֹרַעַל לֵב תִּסְבֵּר (הַשְׁמֵרָה מו:.) **וְרִאִין** זקן אֵלֶּה חֲבֵבֵי שְׁנֵינְשָׁנְאָמֶר אַסְפֵּה לֵב שְׁבַעִים אִישׁ בֵּרֵי. לִמּוּ: שְׁנָה דַפְּגִינְהוּ שׁוּ"ם דִּקְדָּאִי לֵבֵי הָאִי. וְהִסְדֵּם מַפְסִי שִׁיבָה חֲסִינָה חֲכָמָה וְהִסְדֵּם תְּקוּס וְהִסְדֵּם פֿון יוֹקִי וְחִסִּים שִׁסְקָנָה חֲכָמָה שׁוּ"מ אִפִּי יוֹקִי וְחִסִּים וְפִירֵשׁ בָּקוּטֶר מִזְקֶפֶד קֶרֶף אַחֲכָמָה וְפִירֵשׁ שׁוּ"מ דּוּקָן לֹא אַשְׁמַאי אֵלֶּה צִינִין יוֹסִי דִּלִּיכָא לִמִּימֶר ר' יוֹסִי אֲזֻקִּין אַשְׁמַאי פֿלִיג וְקֶאָמֶר דִּלָּא וְעִינִין חֲכָמָה דִּלָּכִי הֵיטָא אִיִּס פֿון יִהוּדֵה כִּי פִירֵשׁ הַקּוּטֶרס וְעוֹד מוֹסִי ר' יוֹסִי דִּלִּיכָא לִמִּימֶר נִמִּי דוּדִיא פֿלִיג וְקֶאָמֶר זקן אַשְׁמַאי מַהִי וְאִיִּס פֿלִיג וְעִינִין דִּלִּיכָא וְאוֹמֶר אִפִּי פֿעִי דִּלְרַמְיָה דִּהָא כָּל שִׁיבָה בְּשִׁמְעָה קֶאָמֶר הָא לֹא אַשְׁכַּחֲנָא וְצִינִין דּוּחֵא דּוּקָן שׁוּבֵד כּוּכִסֵּי (דף ג:.) **וְקֶאָמֶר** דִּרְבִּי יוֹחָנָן הוּא קֶאֱי מַמְיָי אֲרַמְיָה וְחֵלִי טַעמָא בְּכָמָה וְהִרְפִּתְהִי עוֹד עֲלִיבָה וְלֹא קֶאָמֶר מִשּׁוּם דִּלְאִיִּס וְאִתָּא כִּיִּין דְּבִדְרֵי שִׁיבָה נִמִּי וְצִינִין חֲכָמָה דִּפִּרֵּשׁ בָּקוּטֶרס לִרְבִּי יוֹסִי הִגְלִיָּה דִּמְרַעָה לֵב יוֹקִי וְחִסִּים וְצִינִין דְּכַחַת רַחֲמַנָא מַהִי לֵב פִּשְׁטָא **בִּינִין** דִּלְאִפִּי יוֹקִי וְחִסִּים בִּ"ש שִׁיבָה וְחִסִּים דִּמִּי גִרַע אִם הוּא זקן בְּהִדִּי חֲכָמָס וְ"ל דִּלֵּי לֵב כַּחַב רַחֲמַנָא שִׁיבָה וְהִ"א דִּנִּיעִי זקן וְחִסִּים מִמֶּשׁ אָבֵל יוֹקִי וְצִינִין לֹא לִבִּי אֲחָא שִׁיבָה לִגְלִיָּי דִּלָּא וְחִסִּים זקן וְחִסִּים אָבֵל בְּחֵד לֹאֹד סָי וְצִינִין אֲשִׁלְּוִי יוֹקִי וְחִסִּים וְעִיבָה קֶשֶׁה דִּלָּא פֿון מִמְיָי קֶאָמֶר אִי סִ"ד כְּדֶקֶאָמֶר חִ"ק וְלִלְכַחֲב רַחֲמַנָא מַפְסִי שִׁיבָה זקן תְּקוּס וְאֲדִרְסָה לֹא לִכְחוֹז אֵלֶּה זקן דִּהָא נִמִּי אֲמֵר זקן בָּלָא שִׁיבָה זקן¹⁰ בְּשִׁמְשֵׁוּ וְנִמִּי מִנֶּשֶׁה מִשְׁמַע אֵלֶּה וְדִלֵּי זקן יוֹקִי וְחִסִּים מִשְׁמַע וְהִדְרָר קוּשִׁי לִזְרוּכִיָּה וְנִיבִרָה לִרְבִּי דוּדִיא זקן וְחִסִּים דִּרְבִּי שִׁיבָה מוּפְלָג וְלִכֵּן אֲלֵטְרִיךְ שִׁיבָה מוּפְלָג כְּמוּ יוֹקִי וְחִסִּים שִׁהוּ מוּפְלָג וְהִזְקִין לִרְיָךְ שִׁימְעוֹד הֵיִינָן מַפְסִי וְתִּסְתַּכֵּן דְּגַבִּי יוֹקִי לִרְיָךְ שִׁיבָה מוּפְלָג וְגַבִּי זקן וְגַבִּי זקן אִיִּס לִרְיָךְ: אִין

זאין

הכא תורה דלילה היא דר
תורה דלילה היא דר
יומם ולילה איני והא
דבריה ודל ליה^א כסא
בריה דרב יהושע וי
ולרב פנחס בריה^ב
מקמיה איקפד ואמר ו
לאו רבנן ותו רב פפא
דאבא מר^ב בריה ודר
בריה דרב יהודה ול
אפ"ה הידור מעיבד
אפילו למי"ד הרב ש
מחול נשיא שמחל
מחול מיתבי מעשה
יהושע ורבי צדוק
משתה בנו של רב
גמליאל עומד ומשקה
אליעזר ולא נמלו נר
אמר לו רבי אליעזר
יושבין ורבן גמליאל
עלינו אמר ליה מצי
(אברהם גדול ממנו
הדור היה וכתוב בו
ושמא תאמרו כמלאס
נרמו לו אלא לערבי
גמליאל ברבי עומד ו
רבי צדוק עד מתי א
מקום ואתם עוסקים
משיב רוחות ומעלה
ומצמיח אדמה ועורך
ואחד ואנו לא ייהר
ומשקה עלינו אלא
^א אמר ר' אשי אפילו
על כבודו כבודו מו
כבודו אין כבודו מחו
עליך מלך^א שתהא
^ב מפני שיבה תקום
אשמאי ת"ל זקן ואין
^ג אספה לי שבועים אי
הגלילי אומר^ד אין זקן
שנאמר^ה ה' קנני רא
מפניו ממקום רחוק ו
אמרתי קימה אלא ב
יהדרנו בממונ ת"ל

יהדרנו בממון ת"ל ת

הבא תורה דיליה היא. בתמיהה הכבוד תלי צמורה ואינו יכול למחול
על כבוד המורה שהיא של הקצ"ה: ובתורתו יהגה. כי אם צמורת
ה' תפלו ובמורתו יהגה בתחילה היא נקראת מורת השם ומשלמה
וגרסה היא נקראת מורתו⁽²⁾ רבנן⁽¹⁾. אתם כמכים ומשופים בעיניכם
שלא עמדתם מפני ורצון חזירים
דקמו מפני לאו רצון ניהור ובלשון
חמיה אמר להם: הידור. לטוע מעט
כאלו רואה לעמוד מפניו: לא נדמו
לא אלא "עריבים". שאמר להם ורצון
רגליכם שחמדים משמחים ללא
רגליכם כלמאמין בצבא מלכיה (ד' ע"א)

אמרו לו עברצ'ים חשדנו שממחרס
לאצק רגליהם: רבן גמאי"א ברבי.
כלומר אלס גדול וכן כל צדי שגמא:
זקן אשמאי. אשס רשע ועס האצק:
מוקצי ישראל. גמר זקן מוקצי מה
להלן גדולים ותכמים דכתיב (צמצר יא)
אשר ידעת מי הם זקני העס ושטריו:
אין זקן אלא זה שקנה חכמה. ולשון
טעוריקא דבר הכתוב ולקסימא פירק
היינו מ"ק: אלא במקום שיש לו
הידור. צעמידמו להיינו חון ד'
אמות' דמוכחא מילתא שמפני הוא
עומד: יבוא יהודיו בממוק. יכול
יהא הידור זה הידור ממון לכצדו
צממון: יבוא יעצים עיניו כמי שאלא
ראוה. עסקין (דף ג.) פירק אטו
צדישיי למקסין: דבר המסור ל"א.
לנו של עושה הדבר הוא יודע אס

ראהו או לאו לפי שיכול להשגות מענין
 הצריות שלה יחזיקוהו כרשע שדעוהו
 לקץ וזות ויאמרו לא ראהו לכן קאמר
 ויראת מאלהיך שכל המהפכות גלויות
 לו ויודע שך פלסומו ונבטל מכותו
 נחטות: ש"א ירידה. אם יכול לילך
 דרך אחרת שלא יעמוד את הציור:
 וכן ויראת. להכי סמך ויראת לזקן
 לומר שאף הוקן יירא: כ"י שיבה
 במשמע. ואפי' וקן אשמאי: ת"ק
 סבר וניק וחכים "א. והכי קאמר חנא
 קמא איז וקן אלא וקן שזה חכם
 שנאמר אספה לו צבעני ארץ מוקי
 ישראל וגו' והסם זקנים וחכמים
 כדכתיב אשר ידעת כי הם וגו'
 אלמלא וקנים וידועים הוו: ור' יוסי
 הגלילי. דמשני ליה לקרא ממשמעו
 וקנה ממנו ודרש של זה שקנה
 חכמה סבר אפי' וניק וחסיד: א
 פ"קא דרשב"י בדאמר ת"ק. דחד
 הוא דאריז ביה קרא שיבה והוא
 חכם נכתוב מפני שיבה וקן תקום
 והדרת וגומר ג"ש: בוא שנה דפליגיהו.
 ש"מ תרתי מילי ניהוו וה"ק מפני
 שיבה תקום והדרת תקום והדרת
 פני וקן שקנה חכמה ואפילו נני שיבה
 ומקדשין לחכמה תמרינן נמי שיבה
 לאו וקן אשמאי קאמר דליכא למימר
 רבי יוסי לזקן אשמאי נמי פליג אם
 כן היינו יאסי כן יהודה: משה
 דבני אמיסמך. לומר שלא יטריח
 כלעיל: בדקאמר רבי יוסי. דתרי
 ניהוו נכתוב בתריווי קימה והידור:
 יכול

יכול

הודפס

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כא קידושין / תלמוד בבלי {עמוד 75} (743502)

(א) ע"ז יט" (ב) סנהדרין
יט: כחובות יז. סוטה
מא: (ג) [סנהדרין לב:].
(ד) ח"כ פ' קדושים
חוספסא דמגילה פ"ג הל'
טו, (ה) ע"ז חוס' שבועות
ל: ד"ה אפרה, (ו) [ב"מ
צח:], (ז) [לקמן לג:].
(ח) [ע"ז חוס' פסחים כא:
ד"ה לכחוב ומה שצ"ח
על [ידן], (ט) ע"ז יט,
(י) לקמן ע"א.

[illegible][illegible]

תע

פני יהושע

דף לב ע"ב

קידושין

דהרואה אומר דודאי מחל להם רבא ולא יחשדום מעתה אלא על כרחך דאין יכול למחול ואיקפיד משום חשדא ומשני הש"ס שפיר דלעולם יכול למחול ואפ"ה שפיר איקפיד דנהי שקמו שחרית אפ"ה איכא חשדא דרואין דהא הידור בעי מיהא למיעבד ולא עבדי, כן נראה לי, ומה שיש לדקדק עוד בזה יבואר שם לקמן בלשון התוס' ודו"ק:

שם ת"ר מפני שיבה תקום יכול אפילו מפני זקן אשמאי. ופרש"י אדם רשע ועם הארץ. והקשו בתוספות דהא מצוה אפילו לנדותו ולהכותו ולקללו* ופירשו בשם ר"ת דהיינו בור ועם הארץ. ולענ"ד נראה דודאי לישנא דאשמאי דחקו לרש"י לפרש כן דמה שפירש ר"ת מלשון פתחי שמאי אכתי שמאי לחוד ואשמאי לחוד ומה שהקשו בתוספות דאף לנדותו ולקללו מותר נראה דהיינו דצריך לענשו וליסרו אבל מ"מ אפשר דגזירת הכתוב הוא לקום מפניו ולמיעבד ליה הידור כדאשכחן ברכי יוחנן דקם מפני סבי דארמאי ואמר כמה הרפתקאי דעדו עליהו וא"כ אפשר דבזקן אשמאי נמי מחייב מהאי טעמא מגזירת הכתוב. ולכאורה ראייה לדבר מהא דאיתא בסוף פרק כל הגט [ל"א ע"ב] דרב הונא ורב חסדא הוו יתיבי חליף ואזיל גניבא מקמייהו אמר חד לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הוא ואמר ליה אידך מקמי פלגאה ניקום, ואשכחן נמי עובדא בסוף פרק הניזקין [גיטין ס"ב ע"א] ברב הונא ור"ח וגניבא גופא דאמר חד לחבריה כהאי לישנא ממש א"כ הנראה מזה דפלוגתא דרב הונא ור"ח היא אי חייב למיקם מקמי רשע או לא דהא גניבא דפלגאה הוי עד שרצה מר עוקבא למסרו למלכות כדאשכחן בגיטין (דף ח') [ו' ע"א] ואפ"ה בעי למיקם מקמיה וראיתי להר"ן ז"ל דאדרכא מהאי עובדא דגניבא מקשה על שיטת רש"י מההיא דאמר ליה אידך מקמי פלגאה ניקום ונראה מדבריו דליכא פלוגתא כהא מילתא אלא מאן דבעי למיקם מקמיה לא היה ידע דפלגאה הוא ולכתר דשמע הודה לו ולמאי דפרישית מסוגיא דסוף פרק הניזקין לא משמע כן אם לא שנדחוק לומר דהני תרתי עובדי בחד זימנא הוו ולישנא לא משמע הכי:

ובעיקר פ' רש"י שכתבתי דאפשר דגזירת הכתוב הוא אף דמלשון שיבה ודאי אינו מוכרח דאדרכא שיבה לא אשכחן בקרא אלא בלשון חשיבות, כשיבה טובה, גם שב גם ישיש ועטרת תפארת שיבה מ"מ כיון דפלגינהו רחמנא בתרתי בחד כתיב קימה וכאידך הידור קא ס"ד דה"ק דתרי מילי נינהו והיינו דקאמר מפני שיבה תקום יכול אף זקן אשמאי ולא קאמר יכול אף שיבה אשמאי אלא על כרחך כדפרישית דעיקר הכוונה דחד מינייהו איירי באשמאי והיינו זקן דלא כתיב ביה אלא הידור ואהא מסיק דאפ"ה אין זקן אלא חכם. ונראה לי דמלישנא דזקן גופא דייק לה דלכאורה לשון שיבה לאו שם דבר הוא על האיש אלא כדכתיב גם שב אבל לשון שיבה היינו על הימים אחר שהגיע לימי שיבה וא"כ בזקן נמי הו"ל למיכתב כה"ג והדרת פני זקנה והיינו שהגיע לימי זקנה כדכתיב עד זקנה

אני הוא ועד שיבה אני אסכול ובלשון חכמים נמי כן ששים פני יהושע <הוצאת אור החכמה> (ד' גיטין, קידושין) / יעקב יהושע פאלק בו צבי הירש {עמוד 470} {743502}

לזקנה כן שבעים לשיבה אלא על כרחך מדכתיב לשון זקן היינו חכם, כן נראה לי ליישב שיטת רש"י. אלא דמ"מ אין זה מספיק דאכתי לית לן לאוקמי סתם לשון שיבה וזקן כרשע דאע"ג דפשטא דקרא משמע דכתרי גברי איירי וכתרי מילי אפ"ה לית לן לאוקמי כרשע אלא דשיבה היינו שהגיע לימי שיבה דהיינו כן שבעים שנה ומש"ה כתיב ביה קימה וזקן היינו כן ששים שנה ומש"ה לא כתיב ביה אלא הידור ונהי דלמאי דמסיק אין זקן אלא חכם תו ליכא למימר הכי ועוד דהא למסקנא קימה והידור נמי ליכא לאוקמי במילי מילי דאדרכא הוקשו להדדי כמו שנבאר אלא דמ"מ אף למאי דס"ד מעיקרא נמי לית לן למימר דמשום דאיירי כתרי גברי הוי מוקי ליה כרשע וממילא דלאיסי כן יהודה נמי לאו מהאי טעמא הוא אלא על כרחך דפשטא דלישנא דסתם שיבה משמע ליה לרש"י דאין לחלק כלל כמה שהוא רשע דאפ"ה בכלל לשון שיבה הוא, כן נראה לי בשיטת רש"י ז"ל ודו"ק:

רש"י בד"ה אין זקן אלא זה שקנה חכמה ולשון נוטריקון דיבר
הכתוב בו עכ"ל. ולכאורה מלשון נוטריקון לא שמעינן אלא זה קנה אבל אכתי אין כאן רמז על שקנה חכמה אלא משום דאמרין בעלמא דדא קני מה חסר ודדא חסר מה קנה וא"כ אי אפשר לפרש סתם לשון זה קנה אלא על מי שקנה חכמה, כן נראה לי:

נמרא יכול יהדרנו בממון ת"ל תקום והדרת. היינו מדשני קרא בלישנא דהו"ל למיכתב מפני שיבה תקום פני זקן והדרת או איפכא תקום מפני שיבה והדרת פני זקן אלא על כרחך דשני קרא כהכי למיסמין תקום לזהדרת למידרש תרווייהו לקולא, ובכך נתיישב לי הא דאמרין בסמוך דטעמא דת"ק אי ס"ל כדר"י הגלילי נכתוב מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן. ולכאורה יש לתמוה דמה צורך לכל אריכות דלא הוי צריך למימר אלא דנכתוב רחמנא מפני שיבה וזקן תקום והדרת או מפני שיבה ופני זקן תקום והדרת אלא על כרחך דכיון דכתרי גברי איירי לא שייך למידרש הקישא אלא ככה"ג וכמו שאבאר בסמוך במקומו:

רש"י בד"ה אי ס"ד בדקאמר ת"ק בו ומדקפיד אהכמה אמרין נמי שיבה לאו זקן אשמאי בו עכ"ל. ולכאורה פירושו דחקו ויתכן יותר למאי דפרישית בשיטת רש"י דמעיקרא נמי לא הוו סליק אדעתיה לאוקמי לשון שיבה אף בזקן אשמאי אלא משום דהוי משמע נמי זקן כמשמעו שהגיע לימי זקנה ולא איירי בחכם כלל וא"כ מדמפליג רחמנא זקן ושיבה בתרתי אלמא דחד מינייהו לאורויי דאפילו אשמאי וכ"ש למאי דפרישית דשיבה היינו כן שבעים כמ"ש הרא"ש ז"ל [סימן נ"ג] והטור והש"ע [נ"ד סימן רמ"ד ס"א] וא"כ שפיר שייך מידרש הכי דכשיבה אף אשמאי משא"כ לכתר דדריש ר"י הגלילי דאין זקן אלא מי שקנה חכמה א"כ ממילא תו לא צריכין לאוקמי שיבה אף באשמאי רשע ועם הארץ אלא מוקמינן לקרא כדדמי

מגין שהקב"ה זן את החו"ה כו'. ודאמרין צלמא אשמי' ונחית היינו נמי שהקב"ה זן אותו דאש החולה של שמים הוא דלוקמן קעד' בשמעתי: מגין שהשכינה שרויה כו'. צפ"ק דשבת גרסי' ל' גלגל אחר ע"ש:

דף מ ע"ב עשה דף ב"ה גו"ה זו בר כו'. דמשמע דכלים ידועים ומיוחדים הם הגעשים לגוילים כמ"ש קעה) עשה לך כלי גולה גו' לעיניהם אולי יראו גו' דהיינו שיצטוו מזה הגלות וק"ל:

דף מא ע"א ובחוסר כ"ה כו' ב"ה אשה כו'. כ"ל ונחוסר כל קמייתא והיינו קרא קמא דכתיב קעו) דרעצ וצלמא וציעורס ונחוסר כל גו' אלל קרא דבתריה קעו) כי תכלס בחוסר כל גו' לא שייך למימר דיה בלא אשה דאש דאש קמשתמי הוא קרא ולפי פשוטו ונחוסר כל היינו כל דבר אלל א"כ לא היה אכטריך למכתב דרעצ וצלמא וציעורס דהוה בכלל חוסר כל דבר וע"כ אמרו דחוסר כל הוא דבר פרטי אלל דבר שהכל זרייך לו למר דלמית ליה ולמר דלמית ליה דבר הקרוי חסרון לכ"ע: נקטינן אין עני א"ה בדעה כו'. מלת עני ודאי ברוב נאמר על עני בממון אלל דר"ל אין עני דהכל דכתיב בחוסר כל אלל דעה ועי"ל דה"ק אין מלת עני הוה צלמיתא אלל על עני דעה ודמסיק אלל לגבי ממון אינו אלל גלגל מושאל ודמסיק במערכתא אמרי על עני דעה דלא היה כו' דלא קני מה חסר כו' והעני כפול לרמוז בין דברים הגופניים ובין ברוחניים כולן תלויין דעה וק"ל: אין החו"ה עומד בחציו עד שמוחצין כו'. וכענין שאלמרו שהסורין ממקורן עניות של אדם ומייתי מקרא הסולל לכל עוונותיו הרופא גו' כי החללים בלוי ע"י חטא ואמר שע"י יסורי החולה סולל לו הקב"ה עונו ומרפא תחלתו ומה"ט ראו שיסמכו ב' הצרכות אלו להדדי ב"ה צרכות אלל דגלוה מפסיק ביניהם משמע שאלמרו פ"ד דמגילה קעה) משום דעמדין ליגאל נשמיצת וק"ל: כ"ה מושבכו הפכת בחציו אמר רב יוסף דאמר דמשבכו כו'. פירש"י וכו"ה הגירסא בכל הספרים ומלתא בלגפי נפשיה הוא דדריש מקרא דהללים אלל מפי' הרא"ש והר"ן נראה דל"ג הא קרא כלל ור"י יוסף אקרא דלעיל דמייתי מספר איוז קאי דכתיב קעו) שוב לימי עלומיו ומלשון העלמה וסכתא תלמודו כפי' הרא"ש והר"ן ולולי פירושם גם לפי גרסתם יש לקיים יסוב לימי עלומיו כפשטיה יסוב ע"י שכתא תלמודו לימי עלומיו ונערות שהיה אז בלי תלמוד וק"ל: בי הוי גמיר רבי י"ג אפי' כו' אגמריה דרבי יחייא ז' כו'. נכמה דברים קדושים מנינו מספר הוי י"ג כגון י"ג מותיו של הקב"ה וי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם גם הרמב"ם הניח עיקרים כמנין זה ונאמר כן גם בזאת מ"ט פנים שיש לתורה כדלעיל יש מהם י"ג פנים היותר עיקרים לקדושה בהם וכן מספר הוי' הוא יותר מסוגל לקדושה בכל דבר כגון השבת והשמיצת והיוכל וספירת ו' שזוהו ועוד הרבה במדרשות ואמר שכן גם בלוי י"ג פנים יש ו' פנים היותר מסוגלים לקדושה וע"כ אגמריה אותן ו' מתחלה לרבי חייא וק"ל: הוה ההוא קצרא הוה שמע ליה דרבי ברהוה גרים כו'. אולי דהיינו ההוא קצרא דלמרינן צפ"י הנשא קפ) גצי אשכנחיה דרבי כל יומא הוה אחי קמיה ההוא כינס ההוא יומא לא אחי כו' וק"ל: גרול נם שנעשה דחו"ה כו' וזו ש"י חו"ה ש"י שמים הוא מי יבוא דכבדוה כו'. דגם המים אין מכנין אותה כמ"ש בלחיהו קא) ותפול אש ה' גו' ואת המים ליחכה וז"מ דנעני אפיוזי רחמים לעשות לו גם כזה ח"י לענין דמנכין לו מוכיחו וק"ל: כיון שהגיע קצו ש"י אדם כו' שנאמר והיה כ"ה מוצאי גו'. דכל מוצאי משמע דהרבה שלמים למקום לקיים שליחותו וכן עתה לו שנהג ע"י סומא למך כדו ומייתי ליה נמי מן הדין קרא דהכל עבדי לעשות שליחות לקיים ציה משפטיו שכלל יוס ויוס לרבי יוסי דלמר פ"ק דר"ה קפ) אדם מידן כלל יוס ינחא כפשטיה קפ) למשפטין עמדו היום שכלל יוס ויוס הוא גור דין וקולו של אדם ולמ"ד החס דליו מידן אלל בר"ה ה"ק למשפטין שבר"ה עמדו כלל יוס שליחות לעשות זו דין שמים שגורו עליו מר"ה ועמדו היום קאי גם על השלוחים לפעמים שהם רעים כההיא דעקרבא דיתבא על אקרוקחא וכן כי הכל עבדין כמאמרם קפ) רעים שלוחים למקום וק"ל:

סליק פרק אין בין המודר

דף מ ע"א מאי גרמא אידימא כ"ה המבקר החו"ה מבקש ע"יו רחמים כו' שימות ס"ד כו'. ק"ק מי יומר לן דלענין נקשת רחמים קאמר הכי ואימא דלענין כיצד וריצון לפניו קאמר כל המבקר כציטוד וריצון גורס לו שיחיה דקאמר התלמיד לרע"ק רבי החייתי וכל שאינו מבקר ולא כיצד וריצון לפניו גורס לו שימות דקאמר רע"ק כאילו שופך דמים ויש ליישב בדוקא דה"ל לרבי דמיני לפרש הכי דלענין כיצד וריצון קא"ל: א"ה כ"ה שאין מבקר אינו מבקש רחמים א"ה שיחיה ואלא שימות כו'. עיין פי' הר"ן ולפירושו חזר מהא דקאמר גורס לו שימות ואין נראה כן אלל דקאי כמ"ש גם הרא"ש צפירשו ונראה מעיקרא כל המבקר החולה הוא ודאי אהבו של חולה ומבקש עליו רחמים שיחיה וגורס בתפלתו שיחיה וכל שאינו מבקר ה"ו ודאי שונאו ומבקש עליו רחמים שימות ס"ד דודאי מאן דסני ליה חדי בלצי' קאמר' בסמוך אלל שביקש קנט) רחמים שימות הא פשיטא דגם השונא אינו עושה כן ומשני אלל כל שאין מבקר ה"ו ודאי שונאו ואינו מבקש רחמים לא שיחיה ולא שימות וה"ו גורס שימות שאינו לא היה שונאו היה מבקש עליו רחמים ואפשר שתפלתו היתה נשמעת צמת רגון כמ"ש הרא"ש ולפי דברינו ינחא דמייתי עלה מלתא דרנא מכאן ואילך כו' דמאן דסני כו' ומאן דרחים לי ליצעי רחמי כו' דמיירי צענין זה: ושנאמר ד"ה איתרע מו"ה כו'. ענין שאלמרו כמ"ק קס) צריח כרומה לשפתיים ואל יפתח אדם פיו לשטן לומר שהוא חולה וק"ל: שנאמר אשרי מושביו א"ה ד"ה ואין ד"ה א"ה חו"ה כו'. רוב מלת דל שנמקרא נאמר על עניות ממון אלל דל קסא) דהכל אלל חולה כו' ומשמע לו כן מדכתיב משכיל אלל דל דליתן ממון לפני ודל אין זריך כ"כ השכל אלל לגבי חולה אמרו דודאי זריך ביקור ולהשכיל יפה מה רפואה שהוא זריך שזהו עיקר הביקור חולים ומייתי שנאמר קסב) מדלה יציעני בחלי חוקיהו כתיב שהיה מתפלל שיציע אותו הקב"ה מן החולי אלל ח"י מדלה מלשון רוס ע"ש צפירש"י בספר ישעיה: ואין רעה א"ה גיהנם שנאמר כ"ה פעה גו'. מבואר לעיל צפ"ד נדרים קסג) ע"ש: מזה שברר בפה"ו כו'. כיון שזה שנקרה החייה צנה"ו כדלמנן אינו דומה שלא יהיה לו שכל למבקר גם צנה"ו ואמר ה' ישמרהו מילה"ר שהוא איוב הפנימי שזהו מדה כנגד מדה ש"י שהחיהו ועמד מחליו נמחלו עונותיו דלוקמן גם המבקר זה לא יבא לידי עון ואמר החייהו מן היסורין דהיינו שלא ימות מחור יסורין כמו שהחיהו קסד) לחולה זה מחור היסורין ואמר קסה) ואשר צריך שהכל מתכבדין כו' כמו שהוא כיצד וריצון לפני החולה ואמר ואל תתנהו נאפש איוזיו לפני פשוטו ה"ל למכתב ציד איוזיו אלל נאפש הוא לשון רגון ודעת איוזיו שהם משיאים ענה לאדם לפי דעתם הם ודאי איוזיו של אדם כריעים של רחמים שהיו משיאים לו ענה לפי דעתם לסמור ענה הוקנים אלל לזה המבקר גם שהיה גדול אלל קטן כדלעיל קסו) נעשה לו ריע טוב לבקר ולרפא במדה זו וידמנו לו ריעים כמו של נעשה שאל"ה קסו) דבר גדול דיבר אלך הנביא גו' רחן וטהר ורש"י פי' ריעים כנעמן על אלישע והוא דמקו: אב יאמרו דף י"דדים בנה וזקנים סתור כו'. הענין קשה לפוס ריהטא דבדר שיאמרו הילדים בנה והוקנים היפך זה סתור קסה) ויש לפרש המשל במי שיש לו בית חומה בנו ורצה לבנותה עוד בנובה עליה עליה והילדים א"ל בנה שחומת הבית יכולה לטבול צנין העליה ווקנים א"ל סתור חומת הבית כדי לבנותה יותר בעזרי' שמהיה לו קסט) חוץ לטבול חומת העליה שעליה ואמר שמע לוקנים כו' שוקנים ודאי יותר נקיים דבר זה ולזה אמר כי צנין שאומרים הילדים היא סתירה גם לחומת הבית ושאומרים ווקנים סתירה חומת הבית ע"מ לבנותה יותר בעזרי' הוא צנין גם לחומת שעליה לעליה וסמין דבדר רחמנא כו' שהוקנים יעשו לו סתירה להקל המשא מעל העם והילדים יעשו לו צנין שאל"ה אפי' העמים עליהם עול כדו ואפי' אסוף על עולגם גו' והיה ענאם סתירה שמרדו זו ישראל עי"ו ואילו שמע לוקנים היה לו צנין עולם כמ"ש קע) והיו לך לעבדים כל הימים וק"ל: א"ה א"ה צנור איניש כו'. כמ"ש קעה) ופקודת כל האדם יפקד גו' ומה"א וסערא דכל אנשי יסחפער גו' ונראה שהוא לשון ראייה ופקודת גררי חולי כמ"ש קעב) לראות את הערים חרגוס למספער ית קירוא ועיין צעורין צעור סעור וכן פירש"י צפ"ק דשבת קעה) אלא דמנין שהשכינה סוער כו' דגרסין סוער כרי"ש כלומר מבקר דפוקד תרגומו סוער ע"ש:

חידושי הלכות מהרש"א

הנהגות על תוספות

דף מא ע"א תליסר אפי' הלכתא כ"ל משנה הס"ד: בד"ה למשפטין כו' עבדין להביא כ"ל: בד"ה גברא כו' איטיטוי נבעת כ"ל:

דף מא ע"ב טורקא הס"ד: בד"ה ואין כו' בור נובע דם מתחתונים כ"ל והס"ד: בד"ה תניא כו' קאי אאמבכטי כ"ל: בד"ה בקרוב כו' דאסור דמרפה כ"ל:

דף מב ע"א בד"ה הנודר כו' לירד ולאוכלם כ"ל והס"ד: בד"ה ובשביעית כו' בשביעית ירד כ"ל: בד"ה נדר כו' שדה דאינו כ"ל הפירות הס"ד: בד"ה ר"י ור"ל כו' וה"ה היכא כ"ל:

דף מא ע"א רש"י בד"ה חוזר כו' כלומר בשעת כ"ל ב"ג פנים הס"ד: הרא"ש חמה הס"ד: רבינו נסים בד"ה ומ"מ כו' דאם היה עומד כ"ל: בד"ה נמצא כו' יותר מהגשמים כ"ל שיקנה הס"ד קודם חליו הס"ד רטוב ופש הס"ד בנהר הס"ד חלוץ הס"ד הני הס"ד:

דף מא ע"ב רש"י הימנו דם הס"ד הנובע שקופץ הד"ה: [כדמפרש] בגמ' שדרכן כו' המותר לא הוא דבור אחד: ברא"ש החולה דמצוה הוא דבור אחד עליה שכר הס"ד: בד"ה רפואות ממון כו' אף אם כ"ל: בד"ה לא יעשה כו' שהוא מרפה את כ"ל: בד"ה גדולה כו' הגשמים מותר כ"ל: רבינו נסים על הרופא הס"ד בירושלמי הס"ד ברישא וישן כ"ל: בד"ה באומן כו' ומש"ה לא יעשה כו' כ"ל:

דף מב ע"א גמרא שביעית יורד כ"ל: רש"י אסור בהן הס"ד מרשותו הס"ד: בד"ה ואין כו' שביעית ושל הפקר הן כ"ל והד"ה מינייהו אוכל הד"ה הנוטות הס"ד הנוטות הס"ד: בד"ה לפלגי כו' משום הטעם כ"ל ירשנו אם הד"ה: ברא"ש בד"ה מתנינן ובשביעית כ"ל ובגמרא מפרש הס"ד דהפקר הן הס"ד: בד"ה אם כן כו' בנכסים אלו כ"ל: ר"ן לקמן הס"ד שביעית הס"ד: בד"ה לימא דבנכסים אלו דינו כנכסי כ"ל: בא"ד אלא ודאי ר"י ור"ל אפי' כ"ל אדם אוסר הס"ד רחמנא הס"ד:

הנהגות וצייונים

ע"ב ד"ה סועד: קעד) דף מא ע"א: קעה) יחזקאל יב ג: קעו) דברים כח מח: קעו) דברים כח נו: קעה) דף יז ע"ב: קעט) לג כה: קפ) כתובות דף קג ע"ב: קפא) מלכים א יח לח: קפב) דף טז ע"א: קפג) תהלים קיט צא: קפד) בפר"ר "במאמר":

קנט) בדפור"ר "שיבקש" (קס) דף יח ע"א: קסא) בדפור"ר "אין" דל כו': קסב) ישעיה לח יב: קסג) דף כב ע"א: קסד) בדפור"ר "שהחיהו" (קסה) תהלים מא ג: קסו) דף לט ע"ב: קסז) בדפור"ר "והם" שא"ל כו': קסח) בדפור"ר "סתירה" (קסט) בדפור"ר "לה" (קע) מלכים א יב ז: קעא) במדבר טז כט: קעב) מלכים ט יב: קעג) דף יב תלמוד בבלי <עוז והדר> - יז נדרים / תלמוד בבלי {עמוד 246} {743502}

קג: הנושא את האשה פרק שנים עשר כתובות

עין משפט
נר מצוה

בה א מ״י ס״ג מהל' אכל הלכה י סמג עשין דרנבן ב עו״ש ע״ד סימן שלד עקיב ב:
בו ג ד ה מ״י פ״ד מהל' כלי המקדש הלכה ב וס״א מהלכות מלכים הלכה ו סמג עשין קטו עו״ש ע״ד סימן רמד עקיב יח וסימן רמה עקיב כב בזה״ש:
בו ז מ״י פ״ט מהלכות שבת הלכה י סמג לאין סה עו״ש א״ח סימן שג עקיב ה:
בה ז מ״י פ״ד מהלכות ט״ח הלכה ה עו״ש ע״ד סימן רמו עקיב יא:

גליון הש"ם

גמ' בשו"ה רואה
ת"ח. בלקוט מלכים ב'
א' ס' רכ"ד א"ח חנא
דבי אליהו מ"מ וזה
אליהו ז"ל שהיה את
המת לפי שעה וכו'
וכשהיה רואה ב"א
צדיקים היה מגשפן
ומחזקן ומנשקן :

תורה אור השלם
(א) וַיִּבְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
מֹשֶׁה בַּעֲרֹב מֵאֵב
שְׁלֹשִׁים יוֹם וַיִּחְמוּ יָמָיו
בְּכִי אֵכֶל מֹשֶׁה:
[דברים לז, ח]

(ב) וַיִּשָּׂן לָהֶם אֲבִיהֶם
מִתְנַחֲסֵי רַבּוֹת לִמְסַפֵּה
וּלְמַעֲנֵנוֹת עִם
עָרֵי מְצֻרוֹת בַּיהוּדָה
וְיָאֵת הַמַּמְלָכָה
לְיֶהוֹשֻׁעַ בִּן הָאֵלֶּיָּהוּ
[דברי הימים ב' כא, ג:]

(ג) וַתִּגְדַּל אוֹמֵר וַיִּקֶּם לָךְ
עַל דְּרָבִיקָךְ נִגְהָ אוֹר:
[איוב כב, כח]

(ד) נִבְּזָה בְּעֵינָיו נִמְאָם
וְאֵת יָדָיו יִי יִכְבֹּד
וְשִׁבְעָה לַחֲרֹעַ וְלֹא יִמְדָּ:
[תהלים מו, ד]

(ה) צִדְקָה צִדְקָה תִּרְדֹּף
לְמַעַן תַּחֲיֶה וְיִרְשֶׁת אֶת
הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לָּךְ: (דברים מו, כ)

תגנות וצינים

[6] ליתא תיבות
 "לעולם לא תיפוז!"
 (גליון: 3] יש גורמין
 בדמים, עיין ערוך ערך
 דם כ] (גליון: 6] בע"י
 ליתא תיבות "רבי בבית
 שערם הוה" (גליון):
 [7] ככת"י נוסף לזה"ס
 דהכפוי נוסף הוא
 דהוי' [1] נראה להוסיף
 א"וי (בארות המים):
 [8] ברש"י שבע"י נוסף

מוזמין להי היעילים הא. מינה והלא כל ישראל יש להם חלק (עוה"צ) ופירש הכז ר' מאיר כל היבא דלמך מוזמין לחיי העולם הבא היינו בלא דין ובלא יסורין: **ארתו** היום שמת רבי במצוה קדושה. שהיו קורין אותו רבינו הקדוש^ה והא דחנני בשלהי

סוטה (דף מט.) משמח ר' בטלה ענוה ויחלה י"ל קדושה בכלל והרצ רבי חיים כהן היה אומר איננו חייבים בשנפטור ר"ת הייתי מומחה לו להדפי בטלה קדושה דקאמר הכא היינו קדושת כהונה וכן מוכח מדקאמר אותו היום משמע אותו היום דוקא ותו לא וזהו דאמר בירושלמי דמס' זבחות צ"ל מי שמחו^ט דכשנתן רבי אהרן אין כהונה היום ואין נראה לרבי דכמזמנה לרבי דהסם ממזין צנומאח צית הפס' לרבנן^ז אבל טוואחא דאורייתא לא:

זמנה

והושיבו ישיבה לאחר שלשים יום שמעון בני חכם גמליאל בני נשיא חנינא בר חמא ישב בראש: אל תספדוני בעיירות: סבור מינה משום טרחה הוא דקאמר כיון דחזי דקספדי בכרכים וקאתו כולי ע'למא אמרו שמע מינה משום יקרא הוא דקאמר *הושיבו ישיבה לאחר שלשים יום דלא עדיפנא ממישה רבינו דכתיב ^א ויבכו בני ישראל את משה בערביו מואב שלשים יום תלתין יומין ספדו ביממא וליליא מכאן ואילך ספדו ביממא וגרסי כליליא או ספדו כליליא וגרסי

בימימא ז'עד דספדי תריסר ירחי שתא יהוה יומא דאשכבתיה דרבי נפקא בת קלא ואמרה כל דהוה באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העוה"ב יהוה כובם כל יומא הוה אתי קמיה יהוה יומא לא אתא בתו דשמע הכי סליק לאיגרא וגפל לארעא ומית יצתה בת קול ואמרה אף יהוה כובם מזומן הוא לחיי

העולם הבא: שמעון בני חכם: מאי קאמר הכי קאמר יאע"פ ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא אמר לוי צריכא למימר אמר רבי שמעון בר רבי צריכא לך ולמטלעתך מאי קשיא ליה הא קרא קאמר ע ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור והוא ממלא מקום אבותיו הוה ורבנן גמליאל אינו ממלא מקום אבותיו הוה ורבי מאי מעמא עבד הכי נהי דאינו ממלא מקום אבותיו בחכמה ביראת חמא ממלא מקום אבותיו הוה: חנינא בר חמא ישב בראש לא קיבל רבי חנינא שהיה ר' אפס גדול ממנו שתי שנים ומחצה יתיב רבי אפס ברישא וייתיב רבי חנינא אבראי ואתא לוי וייתיב גביה נח נפשיה דרבי אפס וייתיב רבי חנינא ברישא ולא הוה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא לבבל והיינו דאמרי ליה לרב ע גברא רבה אקלע לנהרדעא ומטלע ודריש כלילא ושרי אמר שמע מינה נח נפשיה דרבי אפס וייתיב רבי חנינא ברישא ולא הוה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא ואימא רבי חנינא נח נפשיה ור' אפס כדיתיב יתיב ולא הוה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא איבעית אימא לוי לר' אפס מיכף הוה כיף ליה ואי בעית אימא כיון דאמר ר' חנינא בר חמא ישב בראש לא סגי דלא מליך דכתיב בהו בצדיקים ע ותגזר אומר ויקם לך והא הוה ר' חייא נח נפשיה והאמר ר' חייא אני ראיתי קברו של רבי והורדתי עליו דמעות איפוך והאמר רבי חייא אותו היום שמת רבי במלה קדושה איפוך והתניא כשהלה רבי נכנס ר' חייא אצלו ומצאו שהוא בוכה אמר לו רבי מפני מה אתה בוכה והתניא מת מתוך השחוק סימן יפה לו מתוך הבכי סימן רע לו ע פניו למעלה סימן יפה לו פניו למטה סימן רע לו פניו כלפי העם סימן יפה לו כלפי הכותל סימן רע לו פניו ירוקין סימן רע לו פניו צהובין ואדומים סימן יפה לו מת בע"ש סימן יפה לו במו"ש סימן רע לו מת בערב יורכ"פ סימן רע לו במוצאי יורכ"פ סימן יפה לו מת מחולי מזוים

והושיבו ישיבה. לעסוק בצורה: לאחד שלשים יום. של פטירי מיד ולא תהיו עסוקין בהספד: שמעון בן חכם. הוא ולקמן פריך מאי קאמר: הנינא בר המא ישב בראשי הישיבה: מבור מינה משום שורה. דגני כפרים דסמיכו לעיירות ואתו⁷ למספדין מין דמזו דקא אפסידון דברבו ודא אתו בלי עמא

הוא דקאמר: יומא ראשכבתיה. יום פטירתו: צריבא לציבור. ד"ג דזכור ^א הו נשיאה: ד"ד ולמנאשתד. פסח היה כדאמרין בעלמא (פסח ג). לוי אחוי קידה ואטלע: מאי קשיא צידה. לר"ש דב"י דאמר צריבא ליומא ראשכבתיה צריבא צריבא: קריבא: הדוא במימא מקום אבותיו קרה. כלומר אין צריבא משבז ממנו אצל כלו הרי אחוי חכם ממנו:

ויתב רבי חנינא אבראי. מוך למי
המדרש שלא היה נכסף לר' אפס:
וקאמא.¹ לצבל: כלי'א שרי. לנאח
זה בשעת מאי טעמא מאן דרכה
למיסק צכלילא אשה חשובה ואשה
חשובה לא שלפא ומחויא צפרק צמה
אשה יולאה (שבת 97 ע"ב): מיבא הוה

בייף י"ד. קודם שיגלה ממקומו חבל
 נ"ר חנינא לא כיף: והא הוה ר' חייא.
 ולמנייה רבי ראש ישיבה: קברו ש"ל
 רבי. ארונו של רבי הורדסי עליו
 למעות: בערב שבת סימן יפה.
 שיכנס למנוחה מיד: במוצאי יוה"כ.

נמחלו עוונותיו וסימן יפה לו: **לֹא**
אֶפְגֵּדָה. לֹא אֶצְטַלֵּיה מִמָּוֶת: **שְׂדֵי־נֶאֱ**.
 זרענא: וּמִגְדֵּל־נֶאֱ נִישְׁבִּי. מִקְלֵעַ אֲמִי
 מִכְמוּרֶת ודומה לו אין פורסין נשצין
 ליונים (ב"י דף קז.ג.): וצִידֵנָא מִבֵּי.

לָבִיִּים: וְאֵרִיבֶנָּה מִגִּילָתָא. וּמִתְקֵן
אֵי קִלְפִּים אֲרִיבֶנָּה לְשׁוֹן תִּיקוֹן כְּדָאמֵר
בְּמַסְכַּת סוּכָה (דף מד:): אֲרִיךְ אוֹ לֹא
אֲרִיךְ כְּלוּמַר מִתְקוֹן אוֹ אֵינִי מִתְקוֹן
וְכַס' עֲזָרָא (ספניו ז') נִמְי כַּסִּיז וְעֲרוּס

מלכא לא אריך לנא למחמא: דא תהא
 בדבר הזה בישרא. כלומר שלא
 אומר כדבר זה לעולם: הוה נשיאותך
 ברמיב. שתהא יושב צין הגדולים:
 זריק מיד. אימה שתהא אימתך
 עליהם: בצינא. מכבד כל אחד ואחד:
 בפרהסיא. מטיל עליהם אימה להודיע
 נשיאותו: רבי מושא. בחלי נאמרי
 ומקום קברו מוכן לו צבית שערים:
 דמדליא

צוֹת קָא בבינא איבער אימא
אפגריה והיינו ⁽⁷⁾ דכי הוו מינצו
נכחה תורה מישראל מהדרנא
נא כיתנא ושדינא ומגדלנא
א וסליקנא למתא דלית בה
תא ינוקי לכל חד וחד אמרי
יש ב"ר אפילו ממך א"ל אין
ישראל אמר להן לבני קמן אני
נכבם רבן גמליאל אצלו ומסר
ויני והא כתיב ⁽⁷⁾ ואת יראי ה'
מכסאו ומחבקו ומגשקו וקורא
י ומקום מוכן לו בבית שערים
א כיון דחלש אממיהו לציפורי
דמדליא

היו עליהם אלה נכבדים גדולים דלוקים אינם טובים
 עין אדם לרעיהו וכן אדם נבעל נאמר (מכאשר
 נאדם מאדו ויהי יושב בחזק ומאסו כערו יסד לו
 ומחזק שאינו יושב להשגן ונעליה ואין ידיו מלא
 ואלו הם שמונה ממנו טווי עס הובס שקורין פיריו
 כ"ה. ב"ה. ש"ה. (ברכות ה'). ויבס לך. מן ויקוס
 ויבס ב"ה. ש"ה. ויבס ויבס ויבס ויבס ויבס ויבס
 קבא ל"ה. למקום שאין מלמדי מיקום. ל"ה. ש"ה. ש"ה.
 מלמד ולא נשכח (ב"ה. ש"ה.) ד"ה. ש"ה. ש"ה.

סימן יפה לו ^א מפני שרובם של צדיקים מיתתן בחולי מעיים א"ל אנא אתורה
איפוך ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך ^ב ר' חייא עסוק במצות הוה ורבי סבר ל
ר' חנינא ור' חייא א"ל ר' חנינא לר' חייא בהדי דידי מנצת דאם חם ושלום נש
ליה מפלפולי א"ל ר' חייא אנא עבדי דלא משתכחה תורה מישראל דאיי
נשיבי וצדיקא מביא ומאכילנא בישרא ליחמי ואריכנא מגילתא ממשכי דמי
מקרי דרדקי וכתובנא המשא חומשי לחמשא ינוקי ומתנינא שיתא סידרי ל
ליה אתני סידר לחברך והיינו דאמר רבי כמה גדולים מעשה חייא א"ל
א"ל רבי ישמעאל ברבי יוסי אפילו מאבא א"ל חם ושלום לא תהא כזאת ב
צריך נכנס ר' שמעון אצלו מסר לו סדרי חכמה אמר להן לבני גדול אני צריך
לו סדרי נשיאות אמר לו בני נהוג נשיאותך ברמים ^ג ז' רוק מרה בתלמידים
יכבד ואמר מר ^ד זה יהושפט מלך יהודה * כשהיה רואה תלמיד חכם היה עומם
לו רבי רבי מרי לא קשיא הא בצניעא הא בפרהסיא תניא רבי מוטל בצני
^ה והתניא ^ו צדק צדק תרדף הלך אחר ר' לבית שערים ר' בבית שערים הוה ^ז א

[illegible]

מסורת הש"ס
עם הוספות

שנה נט: (ב) [אדר"ב]
ק כה: (ג) [שנה
ח: (ד) ז"מ פה:
[מכות דף כד:]
סנהדרין דף לב:
סנהדרין דף צ:
[שנה דף קיט:]
ס ס"א (כג:), (י) ע"י
לעיל כח ע"ב.

ליקוטי רש"י

[illegible]

ברוך. לאין מציאין
האשה והצנות
בקים משועזדים וכ"ס
בקים מרובין כלאמר
מחזות האחים ששעזדו
מציאין לפרנסה ואין
למחזות [רשב"ם
בקי"ב]. מקורח
מחזות מנהג מרובותינו

רבות ורובין [ח.]. ברבות
בית ברובה. שאילו
היה דר עממן היה הבית
הנך בגללו. וליתבו
ה. קלם מזונות ויפסחו
לפי חסרון נכרה הבית
ללן שאינו דר עממן

שבים כ"ב קמד:].
מזכר
פירות
 חבירו. ופסק לו
 מים [כל איפה צדך וכן
 נמין בשער הידוע (כל
 פה צדך וכן) ומשך כגון
 ימטא וצמאר של שניה

ה' ויאמר שלם מדד
מדידה לא מעכבא
ויקח שלם גלוי מילתא
לגמול כמה מכר אכל אם
פסק אק"ש שמדד
שך לא כדלדאמינא
לדל סמכא
והייה שערין המוכר
ל לעלות דמייהו כל
ה' ויכול לומר
ה' ויכרה חלל ויבדל
אקסנא חלל בול. מדר
א משך לא קנה.
ה' שמדד בכליו של
ה' והיה ע"ג סימטא

לוקה קנה כדאמר
מ'. שובר את
קצמו. אם נרשות
ליס הם כדאמרין נגמ'
סליפי ררצבי מוקי לה
מ' והלכך קמני צהו
ן דלין דרכס נהגצה
א שייכא משיכה אלא
ידי דלאו צר הגצה

שְׁמִי כְּדֹמְמֵרִין בְּנִי [ש] אֵל יִצְעוּב. [א] כִּי
[א] [פסחים לט"ו] בִּי
מִשְׁרֵי לַיְלָה שָׁבַת קָרִי בִּי
נִשְׁאָר כָּל דְּרוֹכָא מִפְּנֵי
יָחִין הַשְּׁמֵשׁוֹת שְׁלֹ הַלּוֹק
לַיְמִים וְהוֹרֵךְ לְהוֹדִירוֹ
מִמֶּנּוּ מִקְמוֹמוֹ [נשכח פ:א]
וְיִשְׁמַע עַד שֶׁבֶל לֹא שְׁמַעְתִּי
וְיִשְׁמַע [פסחים כה].
שְׁנֵתָא בְּבִתְּא. שְׁנֵתָא [ע"פ
הַת קטן]. אֵל תִּשְׁפָּרוּ
אֲבִירֹת. רַבִּי הַקֹּדֶשׁ
לֹא יִשְׁמַע וְיִשְׁמַע [פסחים כה].

פ' מעיירות נמי להס
 כל בית ישראל זכרים
 גברא רבה וכו'.
 תאמרו בוקיפמו וצריך
 קאמא. שלא היה ר'
 [אויב בב, חח]. מוה"י
 מא. משלי. ומגדל
 בוקי. לכל אחד ספרו.
 הנה אחד בית דין יפה

הדור השנים עשר – נשיאו רבן שמעון בן גמליאל השני בנו של רבן גמליאל השני בר מחלוקתו של רבי יהושע. ומחבריו של רבן שמעון זה וגדול שבכולם רבי מאיר מקהל גרים, ורבי יהודה, ורבי נתן ורבי יוסי בן שמוע, ורבי שמעון בן יוחאי וזולתם. והסכימו רבי מאיר ורבי נתן לבייש את רבן שמעון בן גמליאל ברבים ונגלה לו הדבר. ונענשו שמשם ואילך לא יהיו נזכרים שמותם והיו אומרים על רבי מאיר – 'אחרים אומרים', ועל רבי נתן – 'יש אומרים' (הוריות יג ע"ב). אמנם בברייתות נמצא שכאשר רבי מאיר היה אומר שמועה מפיו נאמר רבי מאיר אומר. אבל כשהיה אומר דבר בשם רבו אלישע אחר כדי שלא לזכור שמו אמרו 'אחרים אומרים'.

ואחרי שנים עשר הדורות האלה נתמנה נשיא וראש ישיבה רבי יהודה הנשיא הראשון. ואמרתי ראשון לפי שיש רבי יהודה הנשיא אחרינא שהיה אמורא כדמוכח במסכת עבודה זרה (דף לו, ע"א). ורבי יהודה נשיאה האמורא ההוא היה בנו של רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא זה ואותו רבי יהודה נשיאה אמורא, היה אביו של רבי הלל שתקן העיבור שלנו. רבי יהודה הנשיא זה היה מוכתר בכל הכתרים ושלם בכל המעלות יחיד בדורו ואחד בזמנו, כי הוא היה מיוחס בר אוריין ובר אבהן ממשפחת בית דוד ששי להלל. היה עשיר מופלג כמו שאמרו (בבא מציעא פה ע"א) אהוריריה דרבי הוא עתיר מן שבור מלכא היה בעל מעלה וכבוד, וגברה יכלתו בבית אנטונינוס קיסר ושאר הקיסרים שקמו אחריו כולם גדלוהו וכבדוהו מאד, כמו שאמרו (גיטין נט, ע"א): שממשה רבינו ועד רבי לא ראו תורה וגדולה במקום אחד. היה שלם במדותיו כמו שאמרו (סוטה מט, ע"ב): "משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא", עד שאמרו (שבת קיח, ע"ב) שמעולם "לא הכניס ידו תחת אבנטו" ובשעת פטירתו זקף י' אצבעותיו לפני יוצרו ואמר (כתובות קד, ע"א): ריבוננו של עולם גלוי וידוע לפניך שמימי לא נהנתי אפילו באצבע קטנה שלי. ובעבור רוב קדושתו וענוותנותו נקרא רבינו הקדוש. היה חכם בתורה שבעל פה ובתורה שבכתב, וכלול בכל החכמות עד שבבראשית רבה⁴¹ אמרו: "זורח השמש ובא השמש" (קהלת א, ה) אמר רבי אבא בר כהנא יום שמת רבי עקיבא נולד רבי וקראו עליו: "זורח השמש ובא השמש". והרביץ תורה בישראל שנים רבות עד שמפני זה קראוהו רבי סתם בהחלט. **היה בעל לשון וצח מאד בלשונו המקודשת, עד שהחכמים היו לומדים פירוש מה שנשתבש עליהם מאותיות המקרא, מדברי עבדיו ומשרתיו (ראש השנה כו ע"ב).** ובכלל שהיו בו כל השלמויות, וכמו שאמר רבי שמעון בן מנסיא⁴² משום רבי שמעון בן יוחאי ש"הנוי והכח והעושר והחכמה והזקנה והשיבה והכבוד והבנים נאה להם לצדיקים ונאה לעולם", ושאלו ז' מדות נתקיימו ברבי ובבניו.

היו מחבריו: רבי ישמעאל ברבי יוסי, ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא, ורבי אלעזר בנו של רבי שמעון בן יוחאי, ורבי יהושע בן קרחה שהיה בנו של רבי עקיבא, וסומכוס ואיסי בן יהודה בן אצטרובלי, וחנן בן פנחס ורבי פרת, ורבי אלעזר בן פרטא, ורבי יעקב איש כפר חטיא, ורבי פנחס בן יאיר. היו לו תלמידים לאלפים ולרבבות עד שאמרו עליו, שכאשר היו הולכים החכמים מהישיבה איש לעירו בחגים ובמועדים היו נשארים תמיד לפניו אלף ומאתיים תלמידים.

ובימיו היו באדום חכמים גדולים. וגיליאנוס בימיו פירש את פרקי אפוקרט⁴³, שכבר היה בימי אחשוורוש ואסתר, וחבר ספרים רבים ברפואה. ובכל החכמות ההם נשתלם רבינו הקדוש זה. קבץ את כל השמועות, ואסף ההלכות וכל הדינים, וכל הביאורים והפירושים ודברי החכמים, שכתבו כל אחד לעצמו, ממה ששמע, וממה שסבר, וממה שלמדו בית דין שבכל דור ודור, מימי הזקנים והנביאים ואנשי כנסת הגדולה וחכמי המשנה עד זמנו. ולפי שראה שהתלמידים

41. מצינו בקהלת רבה א, י. 42. ראה להלן פרק ו'.
43. פרקי אפוקרט – פרקים בענייני רפואה והגיינה, (377-460) לפנה"ס. לפי תפיסת עולמו של היפוקרטס – רופא יווני

אונקלוס

בראשית כא וירא

עז

קָלָה וַתִּבְכֶּה: י' וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנֶּעֱרָ וַיִּקְרָא מֶלֶאךָ אֱלֹהִים | אֶל־הָגֵר מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־לָּךְ הָגֵר אֶל־תִּירָאִי כִּי־שָׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנֶּעֱרָ בְּאֶשֶׁר הוּא־שֵׁם: יח קוֹמִי שְׂאִי אֶת־הַנֶּעֱרָ וְהַחֲזִיקִי אֶת־יָדָךְ בּוֹ כִּי־לִגְוִי גָדוֹל אֲשִׁימְנוּ: יט וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בְּאֵר מַיִם וַתֵּלֶךְ וַתִּמְלֹא אֶת־הַחֲמַת מַיִם וַתִּשָּׁק אֶת־הַנֶּעֱרָ: כ וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנֶּעֱרָ וַיִּגְדַּל וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבָּר וַיְהִי רַבָּה קִשְׁתָּ: כא וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבָּר פָּארָן וַתִּקַּח־לּוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: כב שְׂשִׁי כב וַיְהִי בַעַת הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל שֶׁר־צִבְאוֹ אֶל־אַבְרָהָם לֵאמֹר אֱלֹהִים עִמָּךְ בְּכֹל אֲשֶׁר־אַתָּה עֹשֶׂה: כג וְעַתָּה הִשְׁבַּעְהָ לִּי בְּאֱלֹהִים הִנֵּה אִם־תִּשְׁקֹר לִּי וּלְנִינִי וּלְנֹכְדִי

וארימת ית קלה ובכת: י' ושמיע קדם י' ית קלה דרבא וקרא מלאכא דיי להגר מן שמיא ואמר לה מה לך הגר לא תדחלין ארי שמיע קדם י' קלה דרבא באחר דהוא תמן: יח קומי טלי ית רביא ואתקיפי ית ידיך בה ארי לעם סגי אשינה: יט וגלא י' ית עינהא וחזת בירא דמיא ואזלת ומלת ית רקבא מיא ואשקיא ית רביא: כ והוה מימרא דיי בסעדה דרבא ורבא ויתב במדברא והוה רבי קשתא: כא ויתב במדברא דפארן ונסבת לה אמה אתתא מארעא דמצרים: כב והוה בעדנא ההיא ואמר אבימלך ופיכל רב חילה לאברהם למימר מימרא דיי בסעדה בכל די את עבד: כג וכען קים לי במימרא דיי הכא דלא תשקר בי ובברי ובבר ברי

רש"י

ד'דניס' חלל 'דודיס', ואלו יוצאים לקראתם ומציאין להם צער ודג מלוט ונודות נפוחים, כסבורים ישראל שהם מלאים מים, וכשמכניסו לתוך פיו ופוחתו, הרוט נכנסת בגופו ומת (א"ר"ר ד' ד'): (כ) רובבה קשת. יורה חלל נקשת: קשת. על שם האומנות, כמו ספר, גמל, נד, לפיכך השי'ן מודגשת. היה יושב במדבר ומלטסם את העוברים, הוא שנאמר (לעיל טו יג) ידו צלל וגו': (כא) מארץ מצרים. ממקום גדוליה, שנאמר (לעיל טו ה) וְלָהּ שְׂפָסָה מִצְרַיִם וגו'. היינו דאמרי אינשי, זרוק חוטרא לאורא לעיקריה קאי (ב"ר נג טו): (כב) אלהים עמך. לפי שראו שכל משכונת קדוש לשלום, ועם המלכים נלחם ונפלו בידו, ונפקדה אשתו לזקוניו (ראה ב"ר נד ג'): (כג) ולניני ולנכדי. עד כאן רחמי האב על הבן (ב"ר נד ג):

(יח) את קול הנער. מכאן שיפה תפלת החולה מתפלת אחרים עליו, והיא קודמת להתקבל (ב"ר נג ד'): באשר הוא שם. לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נדון, ולא לפי מה שהוא עומד לעשות (ראש השנה טו): לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים ואומרים, רצונו של עולם מי שעמיד זרעו להמית בניך צלמאיי אחת מעלה לו צאר, והוא משיבם, עכשיו מה הוא נדיק או רשע, אמרו לו נדיק, אמר להם, לפי מעשיו של עכשיו אני דנו, וזה צאר הוא שם (ב"ר נג טז). והיכן המית את ישראל צלמא, כשהגלס נצודנצר, שנאמר (ישעיה סא יג-ד) מִשָּׁלָה פֶּעֶרֶץ וגו' לְקַרְאֵת קֶמֶחַ הָיָיוּ מֵיִם וגו', כשהיו מוליכין אותם אלל ערביים, היו ישראל אומרים לשוניהם צנקה מכס הולכיכנו אלל בני דודנו ישמעאל ורחמו עלינו, שנאמר (שם פסוק יג) אֲרָחֹת דְּקָנִים [אל תקרי

שפתי חכמים הקצר

מענישין אלא מבן כ' שנה ומעלה, ולישמעאל לא היה כי אם י"ז שנה (מנח"י). כב. ואם תאמר הא כתיב 'לא יומתו אבות על בנים' (דברים כד טז), ויש לומר שהקדוש ברוך הוא דן מדה כנגד מדה, והקדוש ברוך הוא שאל למלאכי השרת אם עשה עבירה במים, והשיבו לו שעתה אין בידו עבירה במים, אך בניו ימיתו את בני ישראל בצמא, ועל זה אמר להם לפי מעשיו של עכשיו אני דנו, כלומר שעתה אין בידו עבירה במים, מהרש"ל (מנח"י). כג. מלת 'קשת' האמורה כאן היא על שם האומנות,

כ. דאף שגם היא בכתה כדכתיב (פסוק טו) 'ותשא קולה ותבך', מכל מקום שמע אלהים את קול הנער ולא אל בכיית אמו (מנח"י עפ"י רא"ם). כא. אף שגם עכשיו לא היה צדיק לפי הדרשות דלעיל (פסוק ט) על 'מצחק', צריך לומר שהאגדה הזאת היא אליבא דרבי שמעון דפליג עליהו דרבי עקיבא ושאר הדורשין שם לגנאי (ב"ר נג יא), והוא דורשו לשבח (רא"ם). אב"ל בעיני נראה דוחק לומר שהמדרשות חלוקות הן, לכן נראה שלא היו יכולין לקטרג עליו ממעשים שבירו כי אין בית דין

汨

מאימתי פרק ראשון ברכות

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) וע' ד' כ' מורה דכתיב
(ב) עיי'ש הגרסא,
(ג) [לנקמן מד.] וס'נ'
(ד) כ"ב דף קט"ה,
(ה) נדרים י: סנהדרין
(ו) לקמן י' נמוח
ק"ה. וס'נ' ל' ויחמ' נ'
שמוע' טו. (ז) ועין
מוס' דה' מ' ל"ה וחמ'
(ח) גלעים פרק א' מ"א,
(ט) נעים פרק א' מ"ה,
(י) וקרא א' ט' שם ב'
ב' (כ) עין כ"ב כה.
ולקמן ס'ב' (ל) ערבין
כט'. (מ) ויכ'ה נמס'
דקר חקין וזוטא פ"ה
(נ) ונבא מלעיל פ"ה א'
(ס) מגילה י' סוף ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גבי' ואומר לא יקום ר"ה לעשרה (ב) רש"י ד"ה אל יזכר. אסנה בבבל שאינן טעונין עירוס הוו מומת כפרה וטעון הוו אסנה: (ג) ד"ה דין גרמה וכו'. משפחה ממני שאינו מטמא בביתו ודעה ונראה קצור שקדורו לעמית: (ד) ד"ה אלעזר וכו'. שילח מביתו והבחת חבירך חתמלקו השלמה: (ה) ד"ה ואלמר וכו'. שאלו יזכר יום אלו ומצונו וכן הירושע על מצונו שהיה לו בנים (ו) ואי משום מות:

גלייזן הש"ם

תוס' ד"ה לא כו'. אין
אדם זוכה כו'. עי' שנת
דף נה ע"ג חוס' ד"ה
ארבעה:

מורה אור השלם

(א) חסדד ואמת יִפְּרֹ
עוֹן וְיִבְרָאֵת יֵהְיוּ
מִדְּרֵי: (ספד, מן, מן)
(ב) דַּקָּה דַּקָּה וְחֶסֶד
וְיִצְאָה חַיִּים דַּקָּה
(קבדור: וּמִסְלֵם מֵה, מֵה)
(ג) אֶמֶת קוֹה וְאֶל
תִּמְכֹּר חֲקֵמָה וְחֶסֶד
וְכִינָה: (מִסְלֵם מֵה, מֵה)
(ד) נִשָּׂא חֶסֶד לִאֲפִים
וְשִׁלְשֵׁם עוֹן אֲבוֹתָ אֶל
חֶסֶד בְּנֵיהֶם אֲבוֹתָ
הָאֵל תִּגְדֹּל הַבְּדוּד
מִצְבֹּאוֹת שְׁמוֹ:
(ה) וְיִבְרָאֵת חֶסֶד
אֶל הַקִּיּוֹ וְיִפְּרָל אֶל
(ו) וְיִשְׁעֵהוּ חֶסֶד, מֵה
(ז) מִסְלֵם חֶסֶד
מִמֶּהם מִחֲדָל חֶסֶד
מִמֶּהם:

בְּחַיִּים וַיִּצְּוֶנּוּךָ תְּמַלֵּא
בְּמִנְהַם יִשְׁבְּעוּ בָנִים
וְהִנֵּחוּ יִתְרָם
לְעֹלְלֵיהֶם: [תְּחַלֵּם יי יר]
(ו) וַיִּמְלֵאוּ יִמְיָה לְלֵדָת
וְהָיָה תוֹמָם בְּכַמְנָה:
[וְכַמְנָה יי יר]

(ה) מִדֶּרֶךְ נִפְשׁוֹ בְּאֶפֶס
הַלְמַעֲנָה הָעֹבֵב אֶרֶץ
וַיַּעֲתֵק צוּר מִמֶּקְמוֹ:

(ט) צור ילדך תשי
ותשכח אל מוחלך:
|דברים לב, יח|

הקוֹבֵר אֶת צִוִּי: אֲרֻבֵּעַ מִדְּרֹאוֹ. שֶׁאֵת
הַסֵּרֶת עוֹשֶׂה כְּגֹלֶם שֶׁיֵּשׁ לֵה כְּסִיד הַהֵיכָל.
וְכֹס בִּלְמֵ"ה: וְהוּא אֵלֶּהוּ. בְּאִ"י שְׁעִיר
טַעֲוֹן שִׁלּוֹת מֵחֶלֶת לֶחֶן (א). אֵינִי יוֹרֵשׁ שֶׁן
אֲהַבֶּה (ג). בְּבֹל שֶׁאִין טַעֲוֹן שִׁלּוֹת
וְכֵן מִצַּח מִסְכָּה הוּא יוֹרֵשׁ שֶׁן אֲהַבֶּה:
בְּנִינְתָּה. מִסְכָּה בְּנִדְוִי: דִּין גִּרְמָה
דְּשִׁינְיָהּ בִּיר. זֶה עֹלֵם שֶׁן כָּן שְׁעִיר
שִׁמֵּן לוֹ: בִּיר. כִּמּוֹ דֵּר וְכֵן עֹלֵם
פָּחוֹת מִכְשִׁעוּרָה מִמֶּנּוּ (ג) בְּסוֹדֶר
לְעִגְמָת נֶפֶשׁ. וְגִבְרָת רַבָּא כִּרְ"י לֹא
בָּזָל לוֹ יוֹרֵשׁ שֶׁאִין שֶׁן אֲהַבֶּה: הַדּוּן
אֵלֶּה בְּנֵי וְתוֹתוֹ. וְכֵן לֹא יוֹרֵשׁ שֶׁן
אֲהַבֶּה שֶׁהַלְבוֹשׁ מִסְכָּרֵת עַל עֲוֹנוֹתָיו:

גִּיּוּרָא. ר' יוחנן לדרעיש: ונפל
הגדולא. שהיה בשור מצדק סיפה
היה מאל דלמערין צ"מ בהשבור
חל הפסועים (פד:). אי משום תורה.
שלא למלת הרבה כרנאן: אחד
המרבה ואחד הממעיט. לענין קרבות
שויה בשלבי מנחות (דף ק:) נאמר
בעולם צמחה ריח ינחום⁽¹⁾ וצמחה ריח
ינחום. למתוך שאמר המרה וכו':
מישום מוזני. שאלף עשיר: ר' דא
רדאי קא בבית. על זה ודאי יש לך
לכות: דני. חצות: תקיפו. החמיל:
לייעין מר במיליה. יפסעט צמעט:
אי איכא דשמיט ע"י מילתא לימא
חס יט צבט שמעט עלי דבר שמיא
לכרן לחזור ב' יוריעני: ששכא. חלקו

סע (א 9)

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקוֹל
וְנָקַם: שְׂרָיִים מִתְרַגְּמִין שֶׁנֶּעֱזָר
(גְּרָמָטִיק מ): מִי שֶׁבִּיב לִי מִיָּד מִיָּדָה
וְכִי אֵינוֹ חָשׂוֹד צְעִיכֶם שֶׁהוּא גּוֹנֵז לִי
הַרְצָה יוֹתֵר מִמֶּלֶךְ: בְּהַר נִגְזָה גִּבּוֹר
בִּי: הַגּוֹנֵז מִן הַגִּנְזָה אֵף הוּא טוֹעֵם
טַעַם גִּנְזָה: שְׂפוֹד דְּבִשְׁתִּי: כֹּל יוֹמִי
מִזְרָחִי שָׁלָל לַעֲסוֹק מִלֵּאכָה וְשָׁלָל
לַעֲסוֹק צְחֹרֶה כְּשֶׁמִּדְּמִי מִמִּטְתִּי עַד
שֶׁאֶקְרָא קִ"ץ וְאֶחֱפֹלֵל: צִפּוֹן דְּרִיבֹוֹ:
רְאֵהוּ וּמִגְרָלוֹתֶיהָ זֶה לַנֶּפֶשׁ וְזֶה לְדָרוֹס.
וְנִרְאֶה הַשְּׂעִי לִפְנֵי צִפּוֹן צְחֹרֶה
מִצְעָרָב לִפְנֵי כֶּן לְהִסָּבֵךְ דֶּרֶךְ שֶׁמִּשֵּׁם
לְרוֹחוֹת אֲחֵרוֹת: וְצִפּוֹנֵךְ: לֶשׁוֹן לֶפָּן
וְסוּפִיָּה דְקָרָא יִשְׁעֵשׂוֹ גִּיטִּים: תְּהִלָּה
בְּגִנְזָה: מִמֶּלֶךְ יְמֵי הַרְיוֹם: שׁוֹרֶךְ
נִפְשׁוֹ בִּאֵפוֹ: כִּי אֹמֵר אֲשֶׁר רָגַמְתָּ לִּי
לְעֹרֹף אִם נִפְשָׁךְ צִפּוֹן וְמֵהָ הִיא
הַנֶּפֶשׁ וְזֶה תִּפְלָה כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר וְאֶשְׁפּוֹךְ אֶת
נִפְשִׁי לִפְנֵי ה' (פ"ה א): הַיָּמִינִךְ
שֶׁנֶּעֱזָר אֲרִיךְ: וְכִי צִבּוֹר הֵייתָ
תִּצְבֹּעַ שֶׁיִּצְאֶת (ד) מִסְתַּלֵּךְ הַשְּׂעִיָּה
וְעִשׂוֹת שֶׁיִּצְאֶת מִתְּחַפֵּלֵל לִפְנֵי:

לוא

ס' על תפלתו שתהא לפני מטתי
 ויב' ע"ס: מנין למתפלל שלא יהא
 וא לפני מטתי אלא אימא: סמוך
 ר רבי יצחק כל הנותן מטתו בין
 רב נחמן בר יצחק אמר אף אין
 מזה ללדת והנה תומים בבטנה:
 וא המתין את חברו ויצא טורפין
 אלא שגורם לשכינה שתסתלק
 ד' תשי ואם המתין לו מה שכרו

וְשִׁילּוֹת חוּץ
וְשִׁילּוֹת מִחֲנוֹת
מִי הָאֲמֹרָאִין
וְהַיֵּאֶךְ הִיא

וּבְנִיּוֹ. קֹא סֶלְקָא דְעַמְהִי
וּמוֹלְדָתָהּ צְהַרָת וּמוֹלְדָתָהּ.
שֶׁאֵת כְּזָמַר לֶבֶן שְׁנִיָּה לֵה כ
חֹמֶמֶה מִקּוֹדְשׁוֹת צֶה וּמוֹאֵר

[illegible]

היו ליה ומתו. רבי חייא בר אבא
גביה ר' יוחנן א"ל חביבין עליך
לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ירך
ה ואוקמיה. ר' יוחנן חלש על
נינא א"ל חביבין עליך יסורין א"ל
שכרן א"ל הב לי ירך יב ליה ידיה
אמאי לוקים ר' יוחנן לנפשיה אמר
מילי עזמו מבית חאוריים ר' יו
לש על לגביה רבי יוחנן חזר דהור
ת אפל גלייה לדרעיה ונפל נהורא
קא בכי ר' אלעזר א"ל אמאי קא
זסום תורה דלא אפשת שנינו
חד הממעטין ובלבד שיכיון לב
משום מזוני לא כל אדם זוכר
נגות ואי משום בני דין גרמא
יניא א"ל להא שופרא דבלי בעפרא
א"ל על דא ודאי קא עבית ובבמ
הכי והכי א"ל חביבין עליך יסורי
הא שכרן א"ל הב לי ירך יב ליה
ל. רב הונא תמפו ליה ארבע מאה

סלא חסידא ורבנן ואמרי לה רב
במיליה אמר להו ומי חשידנא
נא בלא דינא אמר להו אי
י שמעי לן דלא יהיב מר שבששא
יהי הא קא גניב ליה כוליה אמר
ומא טעים אמר להו קבילנא על
חמרא ואיכא דאמרי אייך חלא
ממר על שני דברים היית מצטער
ממתי שתהא נתונה בין צפון
אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא
קדוה פניו אל הקרו ויתפלל אל תת
דרום דא"ר^ה חמא ברבי חנינא א
וצפוק תמלא במנם ישבעו בנימ
לא במנם וכתיב התם^ה וימלא
פלל וקדם אחד מהם להתפלל
צו הלמענך תעזב ארץ ולא עוד
גור אלא הקב"ה שנאמר^ה צור יל

[illegible]

יָמָה דְּהָא מַסִּיק דְּהִיכָא
בְּנִים כָּלֵל לֹא הוּוּ יִסְרוּן
כִּמְנֵה צִדִּיקִים שְׁלֵם הָיוּ
וְאִי מַשּׁוּם בְּנוֹת ר' יוֹסֵטן
נִמְנֵה בְּפִי צְבֻתָּה קִדְּרוּשָׁא
וְאִהּ לִפְרָשׁ דְּהִי פִרְדִּין
וְכֵן דִּין גְּרַמָּה וְכִי אֲלֵמָה
לְנֶחֱם אֲחֵרִים צִבְרָא ש״מ
וְכֵן אֲלֵמָה אֲבֵל אִינוּ מְלִי
עֲלֵמָה עֲפֻמִּים מַעֲוִים
לֹא כֵּן אֲדָם וְזוֹכֵה
הָאֵל אֵין לְגִרָסוּ * אֵין
כִּמְנֵה צִדִּיקִים וְזִכִּין
כְּגוֹן * רַבִּי וְדֹאמְרָמִי
דְּהוֹרִיט * (דף 47 ע"ב):

דִּנְיָא. הֲרַבְּה לְדִקְדִּיק יֵשׁ
 וּבְנִמְמוּנִים אֲלֵהּ הִס הִיוּ
 יֵהוּ נִוְתָן שְׂמִישָׁא לְאַרְסִיסִי
 מִחוּץ לִבְּנֵי יֵעֶשֶׂה עוֹד:
 דְּבִר חֲזָקִין בִּנְיָ בִּרְבִין
 לְמַחֵא דְקִמְעָא כְּגוֹן אֲרוֹן
 הַפֶּסֶק. אֲבָל מִטָּה גִּרְלָה
 : **אֵלֵא** אִימָא כְּמוֹד
 הִי עוֹשֶׂה מֵלֹאכֶה עַד
 סִירָא שְׁפִילוֹ לְנִמְמוֹ
 קוֹדֵם תַּפְלָה. וְאַל יִלְמַד
 בִּלְבָד רִאשִׁי דְשַׁרְי לְנִמְמוֹ
 צִפְרָק שְׁנִי (דָּף ד' ז')
 וְקִדְמִים וְנִשְׁי דִּיהִ וְיִמְכֹר
 וְכִי ק"ש יֵמָּא זְמַן
בְּרִית הַנּוֹתָן מִטְּחָו בִּין
 הֵן. וְאַל יִבְּנֵי מוֹרֵת לְמַעֲרֵב
 עוֹם אֲשֶׁמוּ שְׁהִכְרִיב
 רַחֵל לְמַעֲרֵב וְהִיהִ דְּעַר
 אֲלֵל אֲשֶׁמוּ מִפְּנֵי
 מִשְׁמַע וְנוֹכַחִי קִרְבִּי:
 רַחֲמֵי

ז על לגביה רב יהודה אחיה דר
ואהבה ורבנן ואמרו ליה לעיין מ
מיה חשד קב"ה דעביד ו
עלי מלתא לימא אמרו ליה ה
לזו מי קא שביק לי מידי מ
דאמרי אינשי בחד גנגא גנוב
יה איכא דאמרי הדר חלא והוה
ממי דחמרא: תניא אבא בנימין א
תפלי שותהא לפני משתי ועל
משתי אלימא לפני משתי ממש ו
ביו לבין הקור שנאמר ויכס
משתי שתהא נתונה בין צפון
ההין ליה בנים זכרים שנאמר
תל נפלים כתיב הכא וצפונך תמ
בנימין אומר שנים שנכנסו לה
בניו שנאמר טורף נפשו בא
שנאמר ויעתק צור ממקומו ואין

הא וְיָזַק אֶת
כָּל־הָעָם
לֹא הָיָה מוֹשֵׁה
לֹא הָיָה הַיּוֹדֵעַ
מִדְבַר ר' יוֹסֵף
בְּיָמָיו וְיִצְחָק
טוֹמָאס שֶׁנֶּגְדֵי
הָאֱמוּנָה
דְּעֻזְרָא בֶּן־
רַבִּי יוֹסֵפִין

יב נסים גאון

דין גרמא דעדרערהא
בירי. פריש רבי
שררא ורבי האי חמוד
זיל ד' ר' יוחנן קבר י' בנים
והרים וכי העשירי שבהן
נפל לתוך הנהר
שהיתה רוחתה ריחה
קשה וזקם חסדו
ונמק נטל ד' יוחנן עצם
של אצבע קטנה שלו
צברה כסדיו והי' מנתם
זוהר חסדו ואיתא אמרי ד'
ושאל לו בן אחד ושושן ד'
מתה ושיגדו מארץ
ישראל לבבל ללמוד תורה
לפני שמואל:

ליקוטי רש"י

[illegible]

נהות וציונים

א] ואֵלֶּזֶר [גליהן]:
ב] בכת"י ובע"י הגי'
גאמחמא דה"ל זאמחמא

ה' ומ"ש דלא וכו' דכתב דאולי הגי' א"ר חמא והוא מילתא באמי נפשה ואבא מטמא וכ"כ הרשב"ם בב"ב קטז ע"א וי"מ ביר סעודת הבראה לאכל (גליון): טעמו, ודבי' יצחק הרי כתב בעצמו טעמו (דבש תמר) ועיין בספר רצוף אהבה

תנא אלא מדברי עצמו: [ג] עיין ב"י או"ח סי' ג ד
 ש"ס: [ז] כעורך ערך גרם פ"י אותו עצם שן היה דא
 תא דאבא בוימין דלא תני טעם, ומפרשי רש"י והתוס'
 מובא באסיפת זקנים על ברכות:

ד' דגרים, והבא כסף סתם אעפ"כ הוי סלעים, אע"ג דבמסקנא התם דר' לא איירי אלא בכסף קצוב הא הכא נמי איירי בכסף קצוב, דכתיב אלף כסף, וי"ל דהא דאמרינן כסף קצוב היינו שהתורה נתנה כסף קצוב לשם חובה דומיית דל' של עבד (וקשה) [וק'] דמוציא שם רע הוא דהוי חובה אבל הכא הנה נתתי (לך) אלף כסף לאחיך הוי ספור דברים בעלמא, ואין להקשות (דברים כ"ב י"ט) וענשו אותו מאה כסף דהוי סלעים אע"ג דלא כתיב שקל דבפ' יש בכור מסיק דנ' של אונס ומוציא שם רע יליף משא' כסף קצוב, ובפ' אלו נערות (כתובות כ"ט ב') יליף ישקול כמחזר הבתולות, ומותר הבתולות כזה, ואית דיליף התם נאמר אשר לא אורסה, ונאמר להלן אשר לא אורסה, מה להלן שקלים אף כאן שקלים.

(י"ז) ויתפלל אברהם אל האלהים. בב"ק בפ' החובל (צ"ב ב') אמר מ"ל הא דאמרי אינשי כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה אמר מהא כי שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו אמר ליה אתה אמרת מהתם, ואנא אמרי מהבא ויתפלל אברהם וכו' וכתיב בתרי' וי"י פקד את שרה כאשר אמר, פי' כאשר אמר אברהם אל אבימלך. ופר"ש אינו אומר ויפקוד את שרה אלא פקד ש"מ כאשר אמר אברהם אל אבימלך. ותימ' לר' והלא מעשה אבימלך היה אחר הפיכת סדום, ואנו אומרים ג' מלאכים אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום כדמשמע בתחלת וירא כעת חיה והנה בן משמע שנתפקדה קודם א"כ קשה.

(י"ח) כי עצר עצר. קשה מה ראה הקב"ה לגלות נגעי אבימלך ולסתום נגעי פרעה, דבפרעה לא כתיב אלא (לעיל י"ב י"ז) וינגע, ולא פירש מה הם הנגעים, ואותו הנגע דהיינו סיגור הנקבים הביא גם על פרעה. [וי"ל] (ו) על זה גילתה התורה נגעי אבימלך ולא גילתה נגעי פרעה מפני שבזמן שלקח אותה פרעה לא היה לה להוליד, ובזמן שלקח אותה אבימלך היה לה להפקד. ועל זה הקב"ה גבי אבימלך גילה הנגעים בשביל שלא יחשדו העולם את שרה שאמרו ליצני הדור שהולד היה מאבימלך.

כא (א') וי"י פקד את שרה. מקשי' העולם למה נסמכה פקידת שרה לפרשת אבימלך. וי"ל לפי שמצינו בגמ' סוטה (כ"ו א') כשהסוטה היתה נשקית ונמצאת נקייה ולא נטמאת היתה מתעברת מיד, ולהכי נסמכה להודיע שנקייה היתה והנה האות שנתעברה. וי"י פקד את שרה. ולגבי רחל כתיב זכירה (לקמן ל' כ"ב) ויזכר אלקים. ופי' רבי' יוס' קרא גבי שרה שהיתה זקינה והיתה צריכה לחזור לה דם נדות שיין פקידה כדאמר בריש נדה (ב' א') מפקידה לפקידה. אבל רחל שהיתה בחורה ולא היתה צריכה לפקידה לכך כתיב זכירה. וחנה לכתחילה כשהולידה שמואל כתיב (שמואל א' א' י"ז) זכירה לפי שעדיין היתה בחורה, ולאחר מכאן כשהזקינה כתיב בה (שם ב' כ"ב) פקד. (י"ד) ותלך ותתע. פר"ש שחזרה לגלולי בית אביה וקשה והלא בסדר חיי שרה (כ"ה א') כתיב ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. ואמ' רז"ל (ב"ר פס"א) זו הגר, ולמה נקראת שמה קטורה לפי שמעשיה נאים כקטרת, ואיך חזר אברהם ולקחה. וי"ל שעשתה תשובה.

(י"ז) וישמע אלהים את קול הנער. פריש"י מכאן שיפה תפלת חולה עליו

מתפלל אחרים. ותימא והא אמ' (ברכות ה' ב') אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין. וייל תפלה שאני, ר"י דאורלנ"ש, לגבי ישמעאל איכא למימר דמרב חוליו נתכפרו לו כל עונותיו, כדאמרינן בנדרים פרק אין בין המודר הנאה (מ"א א') דאין החולה קם מחוליו עד שימחלו לו כל עונותיו דכתיב הסלח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי. באשר הוא שם. פ"ש אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה. וקשה לן מיהא דאמר בסנהדרין בפרק בן סורר ומורה (ע"ב א') תניא ר' יוסי הגלילי אומר וכי מפני שאכל זה תרתימר בשר ושתה חצי לוג יין, אמרה תורה יצא לב"ד ויסקל אלא אמרי' הגיע תורה לסוף דעתו של סורר ומורה, שסוף גומר נכסי אביו ומבקש למודו ואינו מוצא ולכן אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב. אלמא שאין דנין אותו לפי מעשיו של אותו שעה. וי"ל דהא דאמרינן דאין דנין על שם העתיד היינו בב"ד של מעלה, אבל בידי אדם כגון בן סורר ומורה, דנין על שם העתיד. ועוד י"ל דלא דמי דלגבי [ישמעאל] נהי נמי דזרעו יהיה רשע, אבל הוא יהיה צדיק, אבל בן סורר ומורה הוא גופיה יחטא. ועוד פ"י המורה לפי מעשיו הטובים שהיו בידו עכשיו הוא נדון. ולא לפי מעשיו שעתידיים לעשות לפי שהיו מלאכי השרת אומרים לפניו רבונו של עולם מי שעתיד להמית בניך בצמא אתה עושה באר, והוא משיבם עתה מה הוא צדיק או רשע, אמרו לו צדיק, אמר (לו) [להם] לפי מעשיו של עכשיו הוא נדון. וקשה ידידיה אדידיה. (דהכי) [דהכא] אמרינן שהוא צדיק ולעיל (פסוק ט') אמרינן בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק לע"ז ולגילוי עריות, אלמא רשע היה (עז) [אז]. וכמו כן פ"י (פ' י"א) על אודות בנו שיצא לתרבות רעה. ונ"ל מצחק מריב עמו על הירושה, ומתשובת שרה אנו למדים כן שאמרה כי לא ירש בן האמה כו'. ור' משה נראה לו לתרץ דזה מה שאומר באשר הוא שם דמשמע שהוא צדיק, שלא היה בן כ' להתחייב בב"ד של מעלה. ועי"ל לענין אותו דבר שדברו עליו מלאכי השרת שעתידיים להמית ישראל בצמא היה עכשיו צדיק וזהו באשר הוא שם. ע"ד קשה על פרש"י דפ"י שאין דנין אותו אלא לפי מעשיו של אותה שעה, וקש' דבמס' בבא קמא בפרק הפרה (נ' א') אמרינן בתה של ר' כשרה וראוייה לצאת ממנה דבר טוב וכו' ומתה על דבר סופה*, וי"ל דוקא במזוני דן את האדם לפי מעשיו של עכשיו. וק"ק דאמרינן (מ"ק כ"ח ב') חיי ומזוני ובני לאו בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא וכן כתיב (תהלים קי"א ה') טרף נתן ליראיו, ובפסיקת' נתן לצדיקים טרפן של מזונותיהן בעולם הזה. ועל זהיא נמי ק"ק אמאי לא מני אשה בהדיהו דאמר במס' סוטה (ב' א') מ' יום כו' בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני, אלמא במזלא תליא הדבר. וי"מ [חיי] זו חיי אשתו שני' (קהלת ט' ט') ראה חיים עם האשה, בני אלו בנים היוצאים ממנה, מזוני זו שדה דאמרינן (סוטה שם) בת קול יוצאת ומכרזת ואומרת שדה זו לפלוני.

(כ"ג) אם תשקור לי ולניני ולנכדי. פרש"י לנכדי בגי' בן בני, וכן תרגם

עד

בראשית כא וירא

אונקלוס

אִמְרֵי־לִי אָחִי הוּא: יִי וַיִּקַּח אַבְימֶלֶךְ צֶאֱן
וּבָקָר וְעִבְדִּים וַיִּשְׁפָּחֶת וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם וַיֵּשֶׁב
לֹא אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ: טו וַיֹּאמֶר אַבְימֶלֶךְ הִנֵּה
אֶרְצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ שֵׁב: טז וַיִּשְׁרָה
אֹמֶר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלַיךָ כֶּסֶף לְאַחִיךָ הִנֵּה
הוּא־לְךָ כְּסוּת עֵינַיִם לְכֹל אֲשֶׁר אֶתָּךְ
וְאֶת־כֹּל וְנִכְחַת: יז וַיִּתְּפֹלֶל אַבְרָהָם
אֶל־הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת־אַבְימֶלֶךְ
וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאִמְהַתּוֹ וַיֵּלְדוּ: יח כִּי־עָצַר עֶצֶר
יְהוָה בְּעַד כָּל־רַחֲם לְבֵית אַבְימֶלֶךְ עַל־דְּבַר
שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַבְרָהָם: ט כֹּא א וַיְהוֶה פֶּקֶד

אָחִי הוּא: י וַיִּדְבֹּר אַבְימֶלֶךְ עֵן
וְתוֹרִין וְעִבְדִּין וְאִמְהָן וַיִּהַב
לְאַבְרָהָם וְאִתִּיב לָהּ יֵת שָׂרָה
אֶתְתָּה: טו וַאֲמַר אַבְימֶלֶךְ הָא
אֶרְצִי קִדְמָךְ בְּדִתְקָן בְּעֵינֶיךָ תִּיב:
טז וַיִּשְׁרָה אֹמֶר הָא יְהִיבִית אֵלַי
סְלִעִין דְּכֶסֶף לְאַחוּךָ הָא הוּא לִיךְ
כְּסוּת דִּיקָר חֲלָף דְּשִׁלְחִית
דְּבִרְתִּיךָ וְחִזִּית יִתִּיךָ וַיִּת כֹּל
דְּעִמְיָךְ וְעַל כֹּל מָה דְּאִמְרַת
אֶתְוֹכַחַת: יז וַיִּצְלִי אַבְרָהָם קִדְם יִי
וְאִסִּי יִי יֵת אַבְימֶלֶךְ וַיִּת אֶתְתָּה
וְאִמְהַתָּה וְאִתְרוּחוֹ: יח אֲרִי מִיחַד
אֶחָד יִי בְּאִפִּי כֹל פִּתַּח וְלִדָּא
לְבֵית אַבְימֶלֶךְ עַל עֶסֶק שָׂרָה
אֶתְת אַבְרָהָם: א וַיִּי דְּכִיר יֵת שָׂרָה
כְּמָא דְּאִמַר וְעַבֵּד יִי לְשָׂרָה כְּמָא
דְּמִלֵּל: ב וְעִדְיָאֵת וַיִּלְדַּת שָׂרָה

את־שרה כאשר אמר ויעש יהוה לשרה כאשר דבר: ב ותהר ותלד

רש"י

כרחי השינויך ועל ידי נס: ואת כל. ועם כל באי עולם:
וזנבחת. יהא לך פתחון פה להוכיח ולהראות דברים
ניכרים הללו. ולשון הוכחה בכל מקום, ברור דברים, וזלע"ז
אִישְׁפְּרוֹזִי"ר. ואונקלוס תרגם בפנים אחרים, ולשון המקרא
כך הוא נופל על התרגום, הנה הוא לך כסות של כבוד על
הענינים שלי ששלטו בך ונכל אשר אתך, ועל כן תרגמו וַיִּזְוִית
יִתִּיךָ וַיִּת כֹּל דְּעִמְיָךְ. ויש מדרשי אגדה, אצל ישוע לשון
המקרא פירשתי: (יז) וַיֵּלְדוּ. כתרגומו וַיִּתְּנוּהוּ, נפתחו
נקציהם והוציאו, והיא לידה שלהם: (יח) בְּעַד כֹּל רַחֲם.
כנגד כל פתח: ע"ד דבר שרה. על פי דפוקה של שרה"י
(כ"ד נ"י): כֹּא (א) וְה' פֶּקֶד אֶת שָׂרָה וְגו'. סמך פרשה
זו לכאן"י, ללמדך שכל המבקש רחמים על חבירו והוא נזיך
לאותו דבר הוא נענה תחלה"י, שנאמר (לעיל כ"י) וַיִּתְּפֹלֶל
וַיִּרְפָּא לִיהוָה וְה' פֶּקֶד אֶת שָׂרָה, שפקד כזר קודם שריפא את
אֲבִימֶלֶךְ (נבנא קמא נ"ב): פֶּקֶד אֶת שָׂרָה כֹּאשֶׁר אִמַר.
זהריון: כֹּאשֶׁר דִּבֶּר. בלידה"י. והיכן היא אמירה, והיכן

וַיִּלְדִּי הָאֱלֹהִים (דברים י"ז) חֲלָדִי הָאֶרֶץ (להלן מד"ג), וכן צֶעֱלִיו
עָמָו (שמות כ"ד) וְהוֹעֵד צֶעֱעֵלִיו (שם כ"א ע"ג). ואם תאמר מהו
לשון הַעֲמָו, כל הגולה ממקומו ואינו מיושב קרוי תועה, כמו
וַיִּתְּנֵהּ וַיִּתְּנֵהּ (להלן כ"ד), פְּעִימִי כְּשֶׁה חֲדָד (תהלים ק"ט קטו), יִתְּנֵהוּ
לְבָנִי אֶחָד (אִיוב ל"ח מ"א) יִצְחָר וַיִּתְּנֵהוּ לְנֶכֶד אֶחָד: אִמַר יִי.
עלי, וכן וַיִּשְׁאַלְנוּ אֶחָדִי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ (להלן כ"ו) על אשתו. וכן
וַאֲמַר פְּרַעֲהַ לְבָנִי יִשְׂרָאֵל (שמות י"ג) כמו על בני ישראל. פן
יאמרו לִי אִשָּׁה הִקְנַמְתָּהּ (שופטים ט"ד): (יד) וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם.
כדי שימפייס ויחפול עליו: (טו) הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ.
אצל פרעה אמר לו (לעיל י"ב) הִנֵּה אֶשְׁפָּךְ קָח וְלָךְ, לפי
שנתיירא שהמלכים שטופי זמה: (טז) וַיִּשְׁרָה אֹמֶר.
אֲבִימֶלֶךְ, לכבודה כדי לפייסה, הנה עשימי לך כבוד זה, נחמי
ממון לחמך שאמרת עליו אחי הוא, הנה הממון והכבוד הזה
לך כסות עינים לכל אשר אתך, יכסו עיניהם שלא יקלונך, שאלו
השינויך ריקניות יש להם לומר לאחר שנחפול זה הסחירה,
עכשיו שהורכמי לנצח ממון ולפייסך, יהיו יודעים שעל

שפתי חכמים הקצר

ואו 'עצר ה' בעד כל רחם אבימלך' (לעיל כ"י) והתפלל אברהם
עליהם, ואחר כך נפקדה שרה, אם כן אין חידוש בסמיכות העניינים. ויש
לומר דכיון דיש לימוד בפסוק 'זה' פקד' דמשמע דקודם שנרפא אבימלך
נפקדה שרה אם כן היה לו להקדים פקידת שרה לרפוי אבימלך, וסמך
הפקידה אחר רפוי אבימלך ללמדך וכו' (רא"ם). ב. הוכחתו דאם לא
כן מה בא הכתוב 'זה' פקד' להשיענו שפקד את שרה קודם שרפא את
אבימלך, אלא דבא להשיענו ש'כל המבקש' וכו' (רא"ם). ג. דאם לא
כן מהו 'כאשר אמר' ומהו 'כאשר דבר', הנה ליה למימר 'זה' פקד את

ט. דאי על לקיחת אשתו, הרי לא נגע בה וכאילו לא לקחה (רא"ם).
דאם כשביל שרה נתן הכסף, היה לו ליתן לה המתנות, ולמה נתן
לאברהם (גו"א). י. אף כי באמת נתן לאברהם כדי שיתפלל עליו, ורק
כדי לפייסה אמר לשרה הדברים היפך האמת (מנח"י עפ"י רא"ם).
תרווייהו איתנייהו, לאברהם נתן שיתפלל בעדו, ולשרה אמר דברים אלו
לפייסה (גו"א). יא. קשה לרש"י מהו הלשון 'דבר שרי', 'אודות שרי'
הנה ליה למיכתב (דב"ט). א. קשה דהלא כך היו סדר הדברים, בשורת
הלידה, הפיכת סדום, מעשה לוט עם בנוחיו, מעשה שרה עם אבימלך,

הדבר מעיד שהוא טפל ובטל לאביו, לבין כשאומר ומזכיר אף שמו שלו ואומר אני פלוני בן פלוני וצע"ע. ויש לעיין בלי"נ במה שציין שיפה ללב שם למראה הנוגה (ר"א ע"ד), ונחמד למראה ח"א (ר"ט ע"ג), וכסא אליהו יו"ד (רמ"ב אות א') ואינם תח"י. [מוצאי שב"ק מטו"מ ז"ך תמוז תשמ"ב].

ג. בענין המתפלל על חכירו שיכריא והוא צריך לאותו דבר

הנה בבבא קמא (צ"ב א') איתא: "אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, אמר ליה דכתיב וה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו, אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא ויתפלל אברהם אל האלקים וירפא אלקים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו וגו', וכתיב וה' פקד את שרה כאשר אמר וגו' כאשר אמר אברהם על אלימלך".

ונשאלתי כמה פעמים אם עצה זו נאמרה אף לכתחילה, דהיינו למשל מי שהוא חולה אם יכול לחפש חולה אחר ולהתפלל עליו, או עצת חז"ל היתה רק בגוונא דאברהם ואבימלך, שהרי לא נאמר שאברהם הלך לחפש חשוכי בנים ולהתפלל עליהם שיפקדו, אלא רק אחר שנהיה המעשה עם אבימלך התפלל עליו, וכיון שהוא היה צריך לאותו דבר נענה.

והראתי בס"ד לדברי הגאון רבינו עקיבא איגר זצ"ל בתשובתו שבספר משפטי רבי עקיבא איגר (בסוף הספר דף קכ"ח) וזו לשון קדשו: "ואשר אני רואה ממכתבו שאינו בשלימות הבריאות ל"ע, בעו"ה גם אנכי בהאי פחדא יתיב, ואני מייעץ לכבודו רפואה, אם אינו לטורח להזכירני בתפלתו הזכה, ויתקיים בו כל המתפלל על חברו הוא נענה תחילה" עכ"ל, דוק והבן. ועיין מגן אברהם (סימן ר"ל סק"ו), ולגאון מבי"ט ז"ל בספרו כית אלקים (שער התפילה פרק י"ב).

ד. בענין אם מותר להתפלל לרפואת נכרי

מה ששאלת אם מותר להתפלל על נכרי שיכריא מחוליו, או יש בזה משום לא תחנם. הנה מאפס הפנאי אי אפשר לי כעת להאריך, אבל עיין לרבינו הגר"ח פאלאג'י ז"ל בספרו שו"ת חיים ביד (סימן ל"ג) שנשאל אם מותר לישראל להתפלל לרפואת גוי העושה עימו טובות שלא ימות, והעלה להתיר, עיין שם כל פרטי

ברוח, נראה יחד כפירש"י דקאי על נשינת הרוח, ולא על איר המקום. וכן מבואר ממ"ש שם בהרצני חרב אי לאו ויקא עבדי להו סתא כו', ויקא היינו רוח ולא איר. וכן מצינו בינמות (קב ב) ונגיעין (פ' ב), במי שנשחט בשני סימנין, שאמר שמה הרוח בלבלתו ומחמת הרוח מח פ"ש. ומצינו עוד לשמואל שחשש מאד לרוח, בשבת (קכט א) שאמר האי מאן דעביד מילתא לא ליחיב היכא דכריך ויקא כו' ע"ש.

וראיתי בשיטה מקובצת ב"מ שם, שהביא בשם חלמיד הר"ף, במ"ש הרוגי מלכות נמי אי לאו ויקא כו', כתב ואפילו בנתיא דשישא איכא קצת ויקא ע"ש. וכוונתו דאכתי תיקשי לשמואל בהרוגי מלכות בנתיא דשישא דשם לא שייך ויקא. ועל זה כתב דגם בנתיא דשישא איכא קצת ויקא. ונ"ב דמה שייך ויקא בנתיא דשישא. ותו

דבינמות שם (קכא א) ונגיעין שם איכא נתיא בשחט בו שנים או רוב שנים בנתיא דשישא בשוגג, הרי זה גולה, דלא שייך לומר שמה הרוח בלבלתו, דבנתיא דשישא אין שם רוח. וישיב דהחם אויל אליבא דשמואל כמבואר שם. ואם י"ל צריך לומר מ"ש שמואל הכל ברוח, יש גם י"ל מן הכלל. איברא לפי המסופר בשבת שם דאף בנתיא דשכ לביניא שהיה עובי החומה ו' גביה זה אלל זה, אם היה חסר חצי לבינה, נגזר היה שמואל מרגיש ברוח ע"ש. ולפי זה יסק דהבנתיא דשישא יש קצת רוח. ועיין לשון חמדי' בחשו' חאו"ח (סימן רח) בד"ה וראיתי בשם שכתב לענין רוח צפונית, ח"ל רוח צפונית החסר בעולם מרפא אפילו השוכנים בנתיא דשישא, ד עכ"פ נכנס בין בחרי נקבי הפארו"ו ואיהו דד"ה עביד ע"ש.

והסיר ה' ממך כל חולי וגו' (ז, טו).

אמרתי לרשום כאן, סגולה לרפואת חולה המונח בכמה ספרים, ואין הדברים ידועים לרבים.

בספר לקט יושר [לחלמידו וכן ביתו של בעל התרומת הדשן ו"ל] חיו"ד (ע' נ') כתב, וזכרתי כשהיה חלוש ל"ע, כשהיה מטמו בזה המקום, נתן אמחלא ואמר לי עשה מטתי במקום אשר. וכתב שם החלמיד, שלא ידע טעמו בזה ע"ש. אמנם מצינו ענין זה בעוד ספרים, שהחולה ישנה את מקומו ויועיל לו לרפואתו. בספר זכרון טוב [ד"ת ועובדות מהרה"ק מהר"י מנעשכין ו"ל] (פ' פח) כתב, לפעמים היה מצוה לחולה כדי שיטרפא לשנות מקומו לחדר אחר או לבית אחר ע"ש. בשו"ת דברי נחמיה [לחלמיד הגה"ק בעל התניא ו"ל] חאו"ח (סימן מה), כתב שמנהג העולם בחולה לשנות הבית או חדר וכהאי גוונא

ע"ש. בספר אלף כתב (אות תקסד), מצינו שם הגה"ק מהר"י אסאד ו"ל, סגולה לחולה שיטרפא מחליו, שישנו מטמו מחדר לחדר, ואם אי אפשר יניחו אותו עכ"פ במטה אחרת, ובה יטמול מעליו הגזר דין שיהפך לטובה ע"ש. וכן הביא עוד בשמו בספרו שו"ת שיח יצחק (סימן פג) ע"ש. ואפשר שיש לרמוז ענין סגולה זו, בהפסק בטהלים (מא, ד), ה' יסעדנו על פרש דיי מל משכבו הפכת בחליו.

ובמב' המקורות האלו, מבואר יצא סגולה קלה כמות שהיא, לרפואת החולה, לשטות מקום מטמו. ומשמע מדבריהם, שמוצ' לשנים מקומו לחדר אחר. ומצינו כעין זה בגמ' פסחים (קא ב), בשינוי מקום לענין ברכה, שאינו אלא מבית לבית אבל מפניה לפניה לא ע"ש. ומש"כ בשם מהר"י אסאד ו"ל, שאם אי אפשר נסחר

בחי' לחגיגה (טו א), בענין שהמזיקין אינן יכולין לילך רק דרך המקום שניתן להם, ואין להם רשות לנטות ימין ושמאל ע"ש.

ואם שר עוד שזה בכלל מ"ש (ר"ה טו ז)
 ארבעה דברים מקרעין גור דינו של אדם כו', ויש אומרים אף שינוי מקום. וצ"ר (פמ"ד, יב) שלשה דברים מצטלים גזירות רעות כו', ויש אומרים אף שינוי מקום. וצ"מ (פה ז) איחא, מאן דביש ליה בהאי מחא ולא אזיל למחא אחריתא, הוא מן הצועקין ואינן נענין.

והנה במ"ש ולא אזיל למחא אחריתא, ראיתי בשו"ת מהר"י אקאד חאהע"ז (קוס"י קכג), שכתב לצדד דלא מהני רק אם משנה לעיר גדולה אחרת. וז"ל מ"ש מאן דביש ליה בהאי מחא ולא אזיל למחא אחריתא, סתמא גם על כפר קטן אמרו כן, משום דשינוי מקום גורם שינוי מול. אלא די"ל דוקא בעיר גדולה תליא מילתא דמזל, ע"ד מאמרם ז"ל (ב"מ קה א) מזל דבי חרי ומלחא עדיפא, וסתמא הכי הוא דהארצות כולם חלקם הצורא ית' להמזלות, ועל המדינות כו' יאמר מזל אחד לכל פלך ופלך, ולא לכל כפר וכפר בפני עצמו, דא"כ תאמר נמי לכל רצועה אמה קרקע בפני עצמו, וזה ודאי אינו ע"ש.

ולבאורה אין דבריו מוכרחים, דמ"ש לחל למחא אחריתא, אין העם משום דעיר אחרת שיך למזל אחר, אלא דקאי על המזל של אדם זה, שכשילך למקום אחר ישנה מזלו לטובה. וכמו שכתב המהרש"א שם, דאפשר דבמקום אחר יהא נענה, כדאמרינן דשינוי מקום מקרע גור דינו של אדם. וכן כתב בשיטה מקובצת שם בשם הרמ"ך. ומצינו בירושלמי שבת (פ"ו ה"ט), בר' יוחנן שאמר לו להבוא גברא, שני אחרין שפעמים ששינוי מקום גורם. ושם היה השינוי ממקום למקום באותו שוק. וכן כתבנו

אחר יניחו אותו עכ"פ במטה אחרת, נראה לבאורה בכוונתו במטה אחרת שלא באותו מקום שהיה בתחילה. ואינו מבואר מהו שיעור המרחק ממקום הראשון שיחשב כבר לשינוי. ומצינו לענין קביעת מקום לתפילה, שכתב המג"א (סימן ז' סקל"ג), דתוך ד' אמות חשוב עדיין מקום קבוע ע"ש. ועיין עוד בשו"ת שיח יצחק (סימן תנח) מה שכתב בזה, והביא שם מהדעת קדושים יו"ד (סימן רפז ס"א אות ד'), דאם מחלק חדר אחד באמצע ע"י צורת הפתח, הו"ל כשני חדרים לענין שינוי מקום לביטול הגזירה ע"ש.

ובשו"ת שיח יצחק שם (סימן תיג) כתב, במ"ש בכתובות (קג ז) ברבי דהוה צבית שערס, וכיון דחלש אמטיוהי לציפורי, דמדליא וצסיס אורא. שלכן הולכו לרבינו הקדוש למקום אחר, להמחיק הדינים מעליו, וחז"ל טמנו דברים ברמז, 'דמדליא' היינו שהמקום גבוה נקדושה, 'וצסיס אורא' ששם ע"י קדושת המקום ימתקו הדינים ע"ש.

ובסוד ענין סגולה זו אפשר, עפ"י מ"ש
בזוה"ק פ' פקודי (דף רסד ע"ז), שכל
מי חולאים ומכאובים באים ע"י מזיקין
שממוים עליהם ושולטין עליהם ע"ש. ובזוה"ק
פ' פנחס (דף ריז ע"ז) ברע"מ איחא, דע"י
שינוי המקום ניצל ממלאכים הרעים שאין מכירין
אותו ולא יכירנו עוד מקומו ע"ש. ומצינו בגמ'
(פסחים כד ז) גבי רבא, שאמר לו אביו בחלום
שי דוכתיך [פירש"י אשני מטתך], שני דוכתיה,
למחר אשכחיה דמרשם פורייה בסכיני. פירש"י
שרטו שדים להורגו ומתכו את מטתו. וכתב
המהרש"א שם, נראה כי המזיקין שניתן להם
רשות להזיק, מייחדים להם מקום היזקן, ואין
להם רשות להזיק במקום אחר, ואפשר שזה בכלל
מ"ש בע"ז (נה א) חליים רעים וגאמנים,
שגאמנים בשליחותן ע"ש. ועיין עוד מה שכתבנו

ז ר ע סימן כד ח י י ם קלה

מתעורר קו החסד והרחמים ועומדת זכות זו לחולה שיכריא והדבר בדוק ומנוסה וכעדות הגר"ח פאלאג'י ז"ל ודוק.

ולפי מה שהבאנו לעיל יאירו ויזהירו דברי רבותינו ז"ל באכות דרכי נתן (ר"פ ל'): "הוא היה אומר תנחומי אבלים וביקור חולים וגמילות חסדים מביאין טובה לעולם" והבן היטב.

ג. עצה לרפואת החולה

ראיתי לגאון הצדיק רבי אורי ז"ל בעל פתורא דאבא בספרו הנחמד מאורי ציון (מערכת ת' אות ל"ו) שהביא דברי הגאון מהרצ"א דינוב ז"ל בעל בני יששכר בספרו אגרא דכלה (פרשת עקב על הפסוק כי תאמר בלבבך דצ"ג רע"ג) שכה כתב: "כתבו רבותינו הקדושים צדיקי דורותינו בקבלה מבעלי רוח הקודש, כאשר יצטרך אדם לאיזה ישועה כגון לרפואה או להצלחה או לעבור במצולות ים מבלי מכשול, אזי יזכיר כמו פיו מעין אותם הניסים בכיוצא בזה שנעשו לצדיקי הדורות לרכים או ליחיד. וזה שאמר הכתוב כאן בסגולה הגם שלא יהיה בידך זכות כל כך, זכור את אשר עשה ה' אלוך לפרעה ולכל מצרים, ובהתעוררות סיפורים הנסים כביכול יתגבר כח חסד עליון עליך, כמלכא דאיתגבר חיליה כד מספרין גבורתין דעביד כדאיתא בזהר ח"ב (רע"מ פרשת בא), ואפילו יארע ח"ו דבר חרש, הכל היה ביציאת מצרים, וכן כתב בחתם סופר על התורה ויקרא (בדרושים לפסח דכ"ח ע"א). ולדעתי היא משנה בסוטה (פ"ח מ"א): "משיח מלחמה בשעה שמדבר אל העם בלשון הקודש היה מדבר עמם ואומר אליהם כי ה' אלקיכם ההולך לפניכם פלשתים באו בנצחוננו של גלית, מה היה סופו, לסוף נפל בחרב ונפלו עמו, בני עמון באו בנצחוננו של שובך, מה היה סופו לסוף נפל בחרב ונפלו עמו" עכ"ל ודפח"ח.

ומדברות קדשם של הנך אראלים זיע"א אנו למדים עצה נפלאה וסגולה יקרה לרפא את החולה המוטל על ערש דוי, להזכיר בפה מלא מעין אותן ניסים שארעו בכיוצא בזה ודוק. [ויתכן דלפי מה שלימדונו הנך רברבי זיע"א אפשר להבין ולהסביר קרא דספר דברים (י"א ד'): "את ה' אלקיך תירא וגו', הוא תהלתך והוא אלקיך אשר עשה אתך את הגדולות ואת הנוראות האלה אשר ראו עיניך וגו', וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו את מוסר ה' אלקיכם את גדלו ואת ידו החזקה וזרעו הנטויה ואת אותותיו ואת מעשיו אשר עשה בתוך

שלד

אגרא

פרשת עקב

דכלה

דבר

כי ויושע י"י ביום ההוא את ישראל מיד מצרים, וקשה למה נתן הש"י אז כח להשר לקטרג יותר משארי הזמנים במצרים, אך שרצה הש"י להשליכם בים, ובעת שהשר של אדם יש לו איזה פתחון פה למעלה והוא בגדלות אז העם של מטה ירום לבכם עשות אפילו שלא בהשכל כי מזלם רואה הגדלות, אז על כן להיות השר היה בקטרוגו בגדלות, אז רם לבכם ונסו לתוך הים, והציף י"י עליהם את מי הים, וזה רמיזת המסורה, הציף מי ים סוף על פניהם ויאבדם, והאיך היה כזאת כי משגיא לגוים ויאבדם, הבן.

רק באבותיך חשק י"י וכו'. חשק ב' במסורה, דין, ואידך לא מרבכם מכל העמים חשק וכו' כי אתם המעט וכו' [דברים ז ז], ודרשו חז"ל בשביל שאתם ממעטים עצמיכם לפני נתתי גדולה לאברהם אמר ואנכי עפר ואפר [חולין פט.], יצא להם זה מהמסורה רק באבותיך חשק, רק מיעוט, אבותיך היו ממעטין עצמם, הבן כי קצרתי.

כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם זכור תזכור וכו'. יש לדקדק למה ליה למימר הלשון בתלייה בסיבה, דהיינו כי יארע שתאמר בלבבך אז לא תירא מהם, דיש לטעות דבאם לא יאמר כן בלבבו יירא מהם ח"ו, וזה אינו צודק, והיה לו לומר בקיצור לא תירא מהגוים הרבים האלה זכור תזכור וכו', והנראה דהכי קאמר בשורה טובה לישראל שתיכף בהעלות על לבכם הרהור תשובה ויצדיקו דין שמים, תיכף ירחמם הש"י ויפלו אויביהם לפניהם אפילו קודם שיסגלו הם מצות ומעשים טובים, והכי פירושו, כי תאמר בלבבך (צדיק הוא השם) רבים הגוים האלה (ר"ל מה שהגוים האלה הם רבים בכמות ובאיכות רבו יתורא, הסיבה הוא) ממני (שאני

גרמתי לזה שנתתי להם כח מחמת שעברתי על מצות ה', ועל כן) איכה אוכל להורישם (ותיכף שיצדיקו דין שמים בישר הכתוב) לא תירא מהם (כי יעלה לרצון לפני הש"י הרהורי תשובתכם, ושמא תאמר אעפ"כ האיך אפשר להורישם כיון שאין בידי זכות תורה ומצות), זכור תזכור את אשר עשה י"י אלקיך לפרעה ולכל מצרים (שאו הייתם עדיין עירום ועריה בלא תורה ומצות [רש"י שמות י"ב ו' בשם מכילתא]) ואעפ"כ הגיע עתך עת דודים ונפלו אויביכם לפניכם.

וג"כ יאמר בציווי בסגולה, זכור תזכור וכו'. דהנה כתבו רבותינו הקדושים צדיקי דורותינו בקבלה מבעלי רוח הקודש, כאשר יצטרך אדם לאיזה ישועה כגון לרפואה ולהצלחה ולעבור במצולות ים מבלי מכשול, אזי יזכור במו פיו מעין אותן הניסים בכיוצא בזה שנעשו לצדיקי הדורות לרבים או ליחיד. וז"ש גם בכאן בסגולה הגם שלא יהיה בידך זכות כל כך, זכור תזכור את אשר עשה י"י אלקיך לפרעה ולכל מצרים, ובהתעוררות סיפורי הניסים כביכול יתגבר כח חסד עליון עליך, כמלא דאיתגבר חיליה כד מספרין גבורתין דעביד, עיין בזהר ברע"מ בא [ח"ב מ' ע"ב].

ועפ"י הדברים האלה יונח לנו מ"ש רז"ל במדרש שייעצו יועצי המן לו שיעשה עץ לתלות את מרדכי, כי חזרו על כל הצדדים, במים כבר נעשה להם נס ביציאתם ממצרים, באש נעשה נס לאברהם וחנוניא מישאל ועזריה, וכן על כל שאר העניינים עיי"ש [אסת"ר פ"ט ב'], דקשה על זה וכי טפשים היו, הלא כל מי שיש לו מוח בקדקדו יבין וישכיל מי שיכולת בידו להציל ממים ואש וחרב וחנונית הוא יכול להציל מתליה, אך לפי מ"ש יונת, דהנה הם היו קליפות גדולות והיו

אגרא

פרשת עקב

דכלה

שלה

יודעים שנתחייבו אותו הדור והיה בידם מעט זכויות, רק ידעו שעל ידי סיפורי הניסים בכיוצא בענין יושעו לעין כל אפילו בזולת זכויות, ועל כן ביררו דבר כזה שאי אפשר להם לספר מעין המאורע, והתורה הקדושה המייעצת לישראל בחכמה צותה אותנו בכאן לספר ולזכור ביציאת מצרים שהוא כלל כל הניסים, ואפילו יארע ח"ו דבר חדש הכל היה נס דוגמתו ביציאת מצרים, ועי"ז יפלו אויביהם בהשמד וכלה לאין מרפא, אמר כן יאמר השם.

ויתפרש עוד. על פי מ"ש בזהר [ויק"ר פ"ד ו'] ששאל ההוא מינא כתיב בתורתכם אחרי רבים להטות והא אנן נפיש מינייכו ואתם המעט מכל העמים עיי"ש התירוך, והנה עפי"ז יש לפרש הפסוקים, כי תאמר בלבבך (הרי מצוה הזאת ואכלת את כל העמים אינה על פי משפטי התורה שהרי כתיב בה אחרי רבים להטות, והנה) רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל (מלשון לא תוכל לאכול בשעריך, ור"ל איך אני רשאי על פי משפטי התורה) להורישם, (לזה בא כמתרץ ולומר) לא תירא מהם (דהנה כל משפטי התורה כביכול מקיימם הש"י בעצמו כנודע מברכתנו אשר קדשנו במצותיו, היינו מצותיו נקראים שעושה אותן בעצמו כביכול, והוא קדשנו במצותיו שנלך בדרכיו ונעשה כמצותיו, ואם כן חל עלינו חובת עיון לעיין באיזה אופן מקיים הש"י המצות. והנה) זכור תזכור את אשר עשה י"י אלקיך לפרעה ולכל מצרים (הגם שהיו רבים מכם) (ובזה יצדק תיבת ולכל), שמע מינה שבזה הענין אין שייכות למצות אחרי רבים להטות כי קשר של רשעים אינו מן המנין [סנהדרין כו.], והמַצְוָה המצוה אחרי רבים להטות, הוא המַצְוָה שבכאן הוא להיפך, ומצאנו ראינו שכמו כן פעל ועשה

הוא בעצמו ית' לפרעה ולכל מצרים, הרי זה דומה למצות שבת שצוה הש"י שלא לחללו והוא אשר צוה לעשות מלאכה בהקרבת קדשים ובעסק פקוח נפש, על כן אין לך להרהר בזה כי משפטי י"י אמת צדקו יחדיו.

וירצה עוד, לפרש הדקדוק שכתבנו לעיל, למה לא כתיב כפשוטו לא תירא מהגוים הרבים וכו' ובזה ישלל היראה מתחילתה משא"כ כעת נראה שלא אסר היראה מתחילתה רק כי תאמר בלבבך וכו' ותבא לידי יראה אזי אני אומר לך לא תירא מהם. וגם לא תירא מהם, תיבת מהם מיותר, וג"כ בפסוק שאחריו כן יעשה י"י אלקיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם, דמשמע אבל אם לא תירא מהם לא יעשה להם כזאת. והנראה דהנה לא אסר היראה מתחילתה, כי הנה זה כל האדם בנפול עליו יראה יעלנה לשורשה ליראת הכורא ב"ה שורש היראה, והנה בחינת היראה סגולתה לעורר גבורה ודין והנה כאשר מעלה היראה לשורשה אזי נמתקת ומתהפכת לחסדים על הירא השם ובחינת הגבורה שפעלה היראה בסגולתה נשפעת לשונאו המאיים אותו, והנה במלחמה עם שונאי ישראל לא אסרה התורה היראה מתחילתה כי בסגולתה לעורר גבורות והנה הם נצרכים לפעול גבורות בשונאי השם, רק שלא ישאר האדם משוקע ביראה החיצונית רק יעלנה להש"י לירא מפניו ית', וז"ש לא תירא מהם, רק מהש"י שתעלה את היראה למקור מחצבתה, וזה שסיים כן יעשה י"י אלקיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם, לא אמר מהם רק מפניהם, ורצ"ל שעל ידם הגעת למלכות יראת שמים פנימיות היראה, היינו בהתעורר ליראה החיצונית באת על ידי זה ליראה הפנימית ויתהפך הדין עליך

חיים

סימן כד

זרע

קלו

מצרים לפרעה ולכל ארצו, ואשר עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר הציף את מי ים סוף על פניהם ברדפם אחריהם ויאבדם ה' עד היום הזה". וסיפא דקרא תמוה טובא, וזו לשון רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל שם: "אשר הציף את מי ים סוף ויאבדם ה', לא הבינותי טעם עד היום הזה כי כל המתים בים אבדן עולם הם אובדים", ועיין שם. ועיין לגר"א ז"ל. ולהנ"ל יש לומר דעד היום הזה נמשך נס זה שכל פעם כשיזכירו בפיהם לנס זה דיציאת מצרים יתקיים הדבר כי הכל היה ביציאת מצרים, וכדכתבו הנך רברבי זיע"א. וא"ש את"ם].

ובספר דרכי חיים ושלום (סימן תתקע"ד) כתוב: "מקובל בשם הגאון הקדוש בעל עטרת צבי מזיריטשוב זי"ע בעת שהחולה מסוכן רח"ל, יפריש ויתן צדקה לרבי מאיר בעל הנס, ובכח זה לפי שיטת רבי מאיר דחייש למיעוטא יש תקוה להשאר בחיים" וע"ש.

ודע דבספר הנחמד אמרי שמאי ח"ב (דף קפ"ז) כתב משם רבינו הגדול המהרש"ל ז"ל בספרו חכמת שלמה יבמות (ס"ד ב') שהיסח הדעת מן המחלה פועלת כסגולה לרפוי עכ"ל, ועיין היטב בדברי המהרש"ל ז"ל שם אם עצה זו בכל חולי נאמרה ודוק.

ד. בענין חלומות החולה

ישית החולה לב לחלומותיו, ובפרט אם הוא תלמיד חכם, שכמה פעמים מראים לו להודיעו את אשר נגזר עליו ובמה יזכה ארחו וזה דבר מאומת וידוע אצל קצת אנשי המעלה – מעבר יבק (חלק שפת אמת פי"ד דק"ח ע"א).

רמזי הרוקח שיר השירים ה פי' האר"י ז"ל ד

ולא מצאתיהו לנעלה לאמר צקצתו ולא מלאהו בלשון קלר וכאן הוסיף ה' וגם אמר קראתיו ולא ענני בגלות ראשונה לא הרחיק ממנו זמן גדול אבל בגלות אחרונה כמה מאות

שנה הרחוק ולא מולאיתו
בקשיתו ולא מולאיתו
הרבה פעמים בקשיתו
ולקשיתו ו' וזו קראתו
ולא עני, ד"ל בקשיתו
ולא מלאתו ה' ה' כי
מסעות נסעו סביבה
עד שלחה לנדרו ואחר

קראתיו ולא עני: (י) מצאני
השמים הסבבים בעיר חבוני
פצעני נשאו את ידי מעלי
שמרי החמות: (נ) השבעתי אתכם

נדרעמה על הסמלות
בתרו של לדיקו מ"י
ולמעלה דוגמתו ממס
שמסלות הסמיות והכח
עמסם שבעה פסם
כמדת אפי' מו"א והיא
נעשית כבוד נקודה
בחי' דינין

שעלתה קראתיו ולא עכני :
(ו) מצאוני השומרי' וגו' הכוני

[illegible]

שומרי "החומות" ר"ת משה ומשה יקח את האהל כשניטלו מישראל כשניטוין זכה משה לקחה לכך רמז משה: ד"ה נשאו את רידי ר"ת ארץ ומשה לקח האהל ר"ל ארץ לכך רמז משה: ד"ה נשאו את רידי היה להן תכשיט שהם עליו ונקח מהם. "מעלי שומרי" החומות ר"ת השם. ד"ה שומרי החומות קרי שומרי החימות:

(ח) **השבעתי** אתכם וגו'. אס תמלאו את דודי אנו משיעיון הכסאו' שיעמורו בעדיו ושיגידו להקב"ה את חלייו. שעל אהבתו אנו כהרצין וזהו כי מולת אהבה אני, ח"ס "תמלאו אמ"ת בלמנו תמלאו אורו מ"ה הגידו לו אהם מ"ה לדיקוס תגידו לו ותתפללו ל"ו לדיקוס תגידו לו וזה ל"ו. ד"א ל"ו ברכת חובה תגידו לו שחרית ומנחה :

ע"ר הפשט פירוש הגר"א ע"ר הפשט

ס'הש ולא מצאחיהו . קראתיו ולא עניי .
ב'ז'ר' כמ"ט ויענסו ס' וכן ולא ענשו ס'
 ובן ב"מ אלל חו"ת לשון עוני :

בכמה עיירות . נשאו את רדידיו מעלי וכ' .
 כמשארז"ל כיון שצלו השונאים לבכ"ק
 בשל המקדש עלמו לעלות למעלה וכו' .

(1) מצאנוי השומרים וגו'. פ' אח"כ בנחמא
 אז מלאנוי השומרים הם ב'
 מלאכים המלוך הדרם לשומרו וכשחנא
 נעשו מקטרגים כמ"ס במס' שבת הפוכבים
 בעיר המס המהתרגז המשוטטין בלח"ז
 מיכאל וגבריאל והשליכו אותו וז"ל שומרי
 החומות שהם היו שומרי ירושלים כמ"ס
 על חומותאיך ירושלים הפקדתי שומרים והם
 מיכאל וגבריאל ועכשו גם הם נהפכו ונעלו
 ממני את בהמ"ק :

ומקטרגין כמ"ס מוטע בלרן; הובני כמשה"ל
 נהן עייני במקדש רלשון וסרג ת"ח שבו
 נהן עייני במקדש שני וסרג ת"ח שבו, פצעוני
 פי' הדק וסחריב ח"י ונעשה פלעניס בח"י

717

פי' האר"י ז"ל שיר השירים ה' רמזי הרוקח

(ט) **בַּהּ דוֹדךָ מְרֹדֵד בְּנָשִׁים וְגו' .** כל השתלשלות ורוב אהבתה להדביק עיניהם שם ז"ן ע"כ מ"ה הקדוש בן יוסף ולפי ס' הזהר"י שהוא העיקר הסבבה לגיל נשמות הנדירות וס' המנהגים ומצבים אחרים: מה דורך כלומר השם הקדוש אשר אהבה מבקש מה חזקתו** מה דורך כל' דורך לך והוא דורך האמיתי בקשר אמיתי שכן ה' ייבנה' הראשונים***

(ט) **בַּהּ דוֹדךָ מְרֹדֵד בְּנָשִׁים וְגו' .** כל השתלשלות ורוב אהבתה להדביק עיניהם שם ז"ן ע"כ מ"ה הקדוש בן יוסף ולפי ס' הזהר"י שהוא העיקר הסבבה לגיל נשמות הנדירות וס' המנהגים ומצבים אחרים: מה דורך כלומר השם הקדוש אשר אהבה מבקש מה חזקתו** מה דורך כל' דורך לך והוא דורך האמיתי בקשר אמיתי שכן ה' ייבנה' הראשונים***

אָנִי : (ט) **בַּהּ דוֹדךָ מְרֹדֵד בְּנָשִׁים וְגו' .** כל השתלשלות ורוב אהבתה להדביק עיניהם שם ז"ן ע"כ מ"ה הקדוש בן יוסף ולפי ס' הזהר"י שהוא העיקר הסבבה לגיל נשמות הנדירות וס' המנהגים ומצבים אחרים: מה דורך כלומר השם הקדוש אשר אהבה מבקש מה חזקתו** מה דורך כל' דורך לך והוא דורך האמיתי בקשר אמיתי שכן ה' ייבנה' הראשונים***

הַשְׁבַּעְתָּנוּ : (י) **דוֹדִי צֶחַ וְאֶדֹם דָּגוּל**

הר"ת יאסזוה"י: היפה בנשים שהיופי של חלוי ציפה טוף מוסף כל הארץ יסוד דידים קרוב אליך הדבר, וכפל הלשון להבטחת' ממש שבדבריה כן יהיה ואחר שהודעתנו כי חולת אהבה אני עשינו כמו שהשבעתנו וזה היה תירוץ להודיעך שהוא דורך דודים כפולים בקשר אמיתי וכל לעירך הוא לפי שעה עד חשולם כוונתו ועובת בניך ונשמות האדמות להעלות כל דבר לשערך:

(י) **דוֹדִי צֶחַ וְאֶדֹם וְגו' .** נודע גדול ומעלת פירוץ ז"ל הכולל בעלמו סב' מדות חסד דין ונעשים רחמים ממוזג משה"כ שם אחד מהמדות ולזה כינוי רחמי' שמים הכולל דין ורחמים והנה לא בנימתי: ע"כ כ"ו הויה פשוט ומלא דיוויץ להורות רחמי' מרובים וזהו לחותו ר"ל בלי שמרים של תערוכות דיגין כשאלו עושים רגונו ית' ולהפוך ח"ו אז מחגבר במדת הדין דהיינו צח ואדום שידו להכריע ולנהוג באיזה מדה מהם כפי רגונו דגול מרובה א"ר אבא ואמרתי אש ואחא מרובות קודש ואות הוא (** ר"ל אהב מכה' בשם מ"ה . ***) של הסוכות כוס כוס גמיל' של .

(*) נמדת כולם חיי שם קב"ב ע"א . (** ר"ל אהב מכה' בשם מ"ה . ***) של הסוכות כוס כוס גמיל' של .

(***) נמדת כולם כוס כוס גמיל' של .

ע"ר הפשט פירוש הגר"א ע"ר הפשט

דודי מה חנידו לו מכל הלכות שמלאונו אל חנידו לו יוסף רק שחולת אהבה אני שם קשה לי יוסף מכולם מה שהוא נפרד ממני:

(ט) **בַּהּ דוֹדךָ מְרֹדֵד וכו' .** ב' פעמים, פי' שבנות ירושלים שאלו ב' שאלות לישראל א' מה דורך פי' מה מראהו של דורך היפה בנשים לפי שישראל אפילו אחר החודשין רודפים וחשלים להיות נאים בחורם ומע"ט לכן נקראים היפה בנשים, ב' מה דורך מדור . איזה עובות עשה לך שככה השבעתנו:

(י) **דוֹדִי צֶחַ וְאֶדֹם .** כאן חשב שיעור קומה וסעיני כי הקב"ה נגלה ונסתר נסתר מלד עלמו נגלה מלד מעשיו דסיינו השגחתו ית' וכל העולמות מכסא הכבוד ולמטה נקרא שיעור קומה של הקב"ה כלומר שהקב"ה עשה את השיעור קומה כמש"ל על בעטרה שיעור לו אמו כו' וסגחתו ככולן, וחושב כאן מכסא הכבוד ולמטה ומתחיל צפו ומסיים צפו כמ"ש נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן וכן כל הסודות כולם היא שיעור קומה א' כי כל הציבות והגימטריאל והלידופין של הסודות כולם במוחיו של הקב"ה וחושב ג"כ כאן שיעור קומה של חרה ואמר דודי צח במ"ע ואדום במל"ת, דגול מרובה

אשכול

שיר השירים ה

נחל

כ

ח שִׁמְרֵי הַחֲמוֹת: הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם אֲסִיתֶם מִצֵּאוֹ
ט אֶת־דֹּדֵי מִה־תִּגִּידוּ לוֹ שְׁחֹלֶת אֶהְבֶּה אֲנִי: מִה־דֹדְךָ מִדֹּד

רש"י

דורו שלמים לא קם דור בישראל כמוהם כמו שפירש נחלק דקו מדן ועד נאר שבע ולא מלאו עם הארץ מגבת ועד אנטוכיא ולא מלאו איש ואשה שאין נקיאין צהלכות טומאה וטהרה וזהו ודי נטפו מור וגו' אף יאשיהו אמר צו (מלכים ב כב) וכמוהו לא היה לפניו מלך כי ראה פורענות שנאה על מנשה ועל אחז לקיים שלח ידו מן החור ומעי המו עליו: פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר. לא בטל גו"מ שגא' בחזקיהו (ישעיה לט) הנה ימים באים וגשאל כל אשר צמח וגו' ומצניח אשר תוליד אלו דניאל חנניה מישאל ועזריה ואף ביאשיהו על ידי חולדה הנביאה (ירמיה יח) הגני מבא רעה אל המקום הזה ועל יושביו וגו' ואו' (מלכים ב כב) וכמוהו לא היה לפניו מלך וגו' אך לא שז ה' מחרון אפו הגדול אשר חרה ביהודה על כל הכעסים אשר הכעיסו מנשה ואמר ה' גם את יהודה אסיר מעל פני כאשר הסירותי את ישראל ומאסתי את העיר הזאת: נפשי יאלה בדברו. יאלה ממני בדברי דבר זה: בקשתי והלא מלאתי. ואם תאמר והלא ירמיה עומד ומתנבא בימי יהויקים ונדיקיהו שזו אלי ואשונה אליכם לא לבטל את הגזירה אלא להקל הפורענות ולהכין מלכותם בשזנס מן הגולה לנוטעס מאין נחיתה ולצנותם מאין הורס: (ז) מלאווי השומרים. נבוכדנאצר וחילותיו: הסובבים צעיר. לנקום נקמתו של מקום: נשאלו את רדידי. בית המקדש: שומרי החומות. אף מלאכי השרת שהיו שומרים חומותיה כענין שגא' (ישעיה סב) על חומותיך ירושלים וגו' הם הציחו צו את האור כענין שנאמר (איכה א) ממרום שלח אש וגו': (ח) השבעתי אתכם. האומות אנשי נבוכדנאצר שראיתם בחנניה מישאל ועזריה מוסרים עצמם לכנשן האש ואת דניאל לגזר אריות על עסקי התפלה ואת דורו של מרדכי בימי המן: אם תמלאו את דודי. לעמיד לבא ליום הדין שיבוקש מכם להעיד עלי כענין

נחל אשכול

כי משקצין את הנפש מאד. ולא מיחוש ראש רמז לע"ז כמשו"ל ע"פ בא עד הראש ואפילו ספק מזה לא בי הוא וזהו מיחוש ראש. ולא כאב עינים רמז לזנות ע"ד מ"ש גבה עינים הוה ואמרו ז"ל ע"פ וישא לוט את עיניו כל הפסוק לשם עבירה וא"כ תשובתי תשובה אליבא דכ"ע. וכי תימא צריך לקיים התשובה על דרך ד' חלוקי כפרה שהם באופנים שונים וחמנים חלוקים לז"א חולת אהבה אני וכתב מהרש"א בח"א דהשב מאהבה תכף מתכפר לו הכל וא"צ יסורין ומיתה וא"כ תגידו לו שחולת אהבה אני ויקבל תשובתי מאי"ן):

(ח) אם תמצאן את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. (אחי אמרו רז"ל בילקוט איני חולה מעיים ולא מיחוש ראש ולא כאב עינים ממה אני חולה מאהבה וכי ע"ש. ונראה פשוט במאי דקיי"ל דאין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי עינים ולא חולי הראש כמ"ש ביי"ד (סימן של"ה) וז"ש איני חולת מעים וראש ועינים שאינו טעון ביקור אלא חולת אהבה וצריך לקיים מצות בקור חולים להשרות שכינה בנו עראי או קבע. א"נ יש ס"ד דתשובה לא מהניא לע"ז ג"ע ש"ד לז"א הגידו לו שאיני חולה מעיים שאכלתי מאכלות אסורות ונטמאתי